

**Els Amics dels Museus a Catalunya.
Una implicació ciutadana en
el patrimoni.**

**Alumne: Manuel Claver Roso
Tutora: Dra. Glòria Munilla Cabrillana
Data: gener 2008
Universitat Oberta de Catalunya. 2008**

Índex

1.- Presentació	3
2.- Agraïments	7
3.- Plantejament metodològic	9
4.- El concepte d'Amics dels Museus i d'associació d'Amics dels Museus	11
4.1. El concepte	11
4.2. Amics, públics i comunitat	13
4.3. Les associacions d'amics dels museus	14
4.4. Orígens de les associacions d'Amics dels Museus.....	18
4.5. La implicació de la societat catalana en la política museística	20
4.6. Tipologia de les associacions d'Amics dels Museus.....	22
4.7. Els Amics dels Museus de Catalunya	24
5.- Anàlisi de dades dels Amics i de les associacions d'Amics dels Museus a Catalunya	34
6.- Conclusió qüestionari	60
7.- Cloenda	65
8.- Bibliografia i webgrafia	68
9.- Annex	71

1. Presentació.

Aquesta recerca s'inscriu en el marc acadèmic del Treball Final de Carrera de la Llicenciatura d'Humanitats, en l'àmbit de Gestió Cultural, de la Universitat Oberta de Catalunya. El seu interès és proporcionar una aproximació a un tipus específic de societats culturals, el dels Amics dels Museus, i copsar el seu estat a Catalunya. En el desenvolupament del treball distingirem els Amics dels Museus i les associació d'Amics dels Museus. En cap cas, aquesta distinció suposa una contraposició; és més, considerem que els Amics dels Museus i les associacions d'Amics dels Museus són una distinció de públic assidu que d'una manera o altra s'implica en el museu més allà de la visita ocasional i dels serveis que rep.

Què entenem per Amics dels Museus? La definició del concepte ens la dóna Carol Serventy, la vice-presidenta de l'àrea Àfrica-Àsia-Pacífic de la Federació Mundial d'Amics dels Museus (WFFM), en el Dia Internacional dels Museus del 2003, que l'Internacional Council of Museums (ICOM) va dedicar als Amics dels Museus:

“Qui són Amics del Museus? El terme designa a voluntaris, administradors, membres dels equips directius dels Museus, benefactors, mecenes, així com investigadors, conservadors honorífics i equips de treball. Hi han tantes classes diferents d'Amics com hi ha de Museus, però tots ells proporcionen suport moral o financer, treball voluntari i expertesa.”

Si consultem la pàgina web de la Federació Espanyola d'Amics dels Museus (FEAM), trobarem la definició d'Amics dels Museus en uns termes semblants a l'anterior:

“Los Amigos son fundamentalmente, personas interesadas en la difusión y puesta en valor del Patrimonio, quieren ayudar a los museos y de alguna forma se comprometen a ello. Pueden estar movidos por responsabilidad cívica, por deseo de trabajar en el mundo de la cultura o por una simple relación de proximidad o coincidencia de ideas. Además de una relación especial con el Arte, el Amigo se implica con una actividad decidida que se conoce como voluntariado.”

Els Amics són, doncs, persones que per diferents motius estan interessades en la difusió del patrimoni, que tenen diferents perfils socials i professionals, estudiants, grups familiars, jubilats, empreses y socis benefactors; tots ells agrupats

“en torno a un museo, del tipo que sea, con el objetivo de reforzar su mantenimiento y desarrollo. Así se garantiza una comunicación directa entre el museo y la sociedad, entre los profesionales y los ciudadanos.” (FEAM, 2007)

En la lectura de les actes dels congressos de la Federació Mundial d'Amics dels Museus (WFFM), en articles i treballs de museologia, hem trobat diferents aproximacions al concepte d'Amics dels Museus semblant a les que hem citat. La recerca sobre les diferents institucions museístiques del país i dels seus Amics, ens obliga a una definició de mínims que limiti conceptualment el terme “Amics dels Museus”. Aquest mínim conceptual és que els Amics dels Museus constitueixen una forma diferenciada de públic amb una relacions concretes amb la institució museística amb la que estan relacionats.

Una definició de mínims ens permet considerar “els Amics dels Museus” de manera més àmplia, no excloent entre aquells que reben un servei distintiu per part d'un museu, d'aquells que es constitueixen en una forma d'organització diferenciada de la institució museística. Distingirem, doncs, entre “Amics” en un sentit ampli com aquell públic diferenciat amb una relació diferenciada amb la institució museística amb la que estan relacionats. En canvi, farem servir “associació d'Amics”, en un sentit més restringit, com una organització de públic, amb una entitat jurídica determinada, que manté unes relacions concretes amb una o més institucions museístiques.

La hipòtesi central del treball que defensem és que les associacions d'Amics dels Museus possibiliten una immillorable relació comunitat i institució museística que beneficia tant la comunitat on estan inscrites com les institucions museístiques a la que estan associades. Aquesta valoració no nega la importància dels “Amics” com a distinció de públic que rep un

servei distintiu per part d'un museu, en tant que ja és un reconeixement implícit de la necessitat de diferenciar el públic assidu del que és esporàdic i la de mantenir una relació estreta entre aquest i la institució museística.

Si volem concretar més la definició d'associació d'Amics haurem de considerar que hi ha tantes associacions d'Amics com hi han de museus, també, el caràcter voluntari de persones socialment heterogènies que no formen o poden formar part dels equips tècnics del museu. Però hi ha un tret que les caracteritza: les associacions d'Amics estableixen una forma de relació específica entre la comunitat territorial on s'inscriu el museu i el museu. Carol Serventy (2002) precisa en la seva definició que

“Els Amics coneixen els anhels de la comunitat local i poden posar en relació gent, idees i diners, com també influir en la premsa o augmentar la consciència local, estatal i governamental.”

Així, doncs les associacions d'Amics dels Museus són un tipus d'organització de públic habitual dels museus, diferenciat del públic esporàdic, que s'organitza en una associació de persones de variada extracció social i professional, les quals tenen com a denominador comú el desig de participar de manera voluntària en la vida de les institucions museístiques de la seva comunitat local o nacional; i que participen de diferents maneres, però totes propicien una relació més estreta entre la comunitat i la institució museística.

Les diferents classes d'Amics i d'associacions d'Amics que mostrarem en el treball de recerca responen a la diversitat de museus. Si bé hi ha una tipologia descriptiva que estableix una norma vàlida per als museus segons les característiques del seu patrimoni, la seva escala, la seva política museològica, la seva situació social, política i econòmica; una tipologia de les associacions d'Amics, encara que sigui a nivell territorial de Catalunya, presenta una dificultat donat que hem d'afegir a la diversitat de museus, les diferents maneres que tenen d'organitzar-se les associacions d'Amics, les diferents activitats que porten a terme, les diferents situacions jurídiques a que s'acullen, els seus orígens que lliguen d'una manera determinada institució i comunitat, tot un ventall que les diferencia en particular.

Aquest Treball Final de Carrera té dos objectius. El primer és apropar els Amics dels Museus i, especialment, les associacions d'Amics dels Museus a la comunitat acadèmica i al públic en general, fer-los i fer-les més visibles, omplir el buit bibliogràfic, dispers o de deficient presència en els manuals de museologia. El segon, mostrar les possibilitats que generen aquestes organitzacions de públic en museus que es volen oberts a les seves comunitats. Amb els Amics i amb les associacions d'Amics dels Museus, les institucions museístiques s'afermen en les comunitats on estan inscrites al propiciar un recurs més a la comunitat per a les seves activitats i convertir el museu en un lloc de la comunitat.

2. Agraïments.

El Treball Final de Carrera que presentem ha estat possible gràcies a la col·laboració d'Amics i de les associacions d'Amics següents:

- Amics dels Museus de Catalunya
- Fundació d'Amics del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC)
- Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya (AMCT)
- Amics del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA)
- Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona
- Amics del Museu d'Art de Girona
- Amics del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB)
- Amics de la Fundació Joan Miró
- Amics dels Museus de Banyoles
- Associació d'Amics del Museu de Gavà
- Associació d'Amics de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú.
- Amics dels Museus i del Patrimoni d'Esplugues de Llobregat
- Amics dels Museus Dalí
- Associació Amics del Museu Comarcal de Manresa
- Amics del Museu de Badalona

El nostre agraïment a tots i totes elles, extensiu i especialment al Sr. Fausto Serra de Dalmases, president d'Amics del Museus de Catalunya (AMC) i de la Federació Catalana d'Amics dels Museus (FCAAM), vice-president de la Federación Española de Amigos de los Museos (FEAM) i membre de la Federació Mundial d'Amics dels Museus (WFFM), per la seva amabilitat de proporcionar-me les actes del Congressos Mundials de la WFFM.

Agraïm, també, a la nostra consultora de l'assignatura de Gestió del Patrimoni de la Llicenciatura d'Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya, Sra. Laura Solanilla Demestre, que ens va suggerir el tema del Treball i ens ha animat reiteradament. I per últim, agraïm Dra. Glòria Munilla Cabrillana, la nostra tutora del Treball Final de Carrera, per la seva ajuda, direcció i ànims.

3. Plantejament metodològic.

L'objecte d'estudi del Treball Final de Carrera són les associacions d'Amics dels Museus a Catalunya, però considerem necessari esmentar els Amics dels Museus en tant concepte ampli d'Amics, encara que els Amics dels Museus són un servei concret que les institucions museístiques ofereixen com a distinció de públic habitual.

El treball es divideix en una part teòrica de recerca bibliogràfica que pretén donar una definició dels Amics i de les associacions d'Amics. Una segona part vol copsar l'estat actual de les associacions d'Amics a Catalunya mitjançant una anàlisi de les dades sobre les associacions d'Amics, dels seus objectius i activitats. Aquestes dades les hem obtingut consultant la informació que ofereixen cada una de les associacions de la Federació Catalana d'Amics dels Museus (FCAAM) en la seva pàgina web¹ i una anàlisi de les dades proporcionades per un qüestionari lliurat als serveis de gestió d'Amics dels Museus de quatre institucions museístiques i a onze associacions d'Amics dels Museus catalanes.

En la part teòrica del Treball concretem la definició d'Amics i d'associació d'Amics dels museus. La concreció de la definició és el resultat de les definicions que aporten les actes del congressos mundials de la Federació Mundial d'Amics dels Museus (WFFM), els articles de revistes com *Museum Internacional* de la UNESCO i dels editats per l'Internacional Council of Museums (ICOM) en referència als Amics dels Museus i en manuals de museologia, en referència a polítiques de públic i d'organització de públic. Aquesta definició l'hem contrastada amb la nostra experiència de relació amb Amics i associacions d'Amics a Catalunya i en les dades que ens han proporcionat els serveis de gestió d'Amics i de les associacions d'Amics. Per últim, una contrastació de la hipòtesi de partida.

La part teòrica està recollida en el capítol *El concepte d'Amics dels Museus i d'associació d'Amics dels Museus*. En ell definim el concepte

¹ FCAAM [En línia] <<http://www.fcaam.cat/>> [consulta: 22 d'octubre 2007]

d'Amics del Museu, concretem una definició d'associacions d'Amics dels Museus, establim la relació entre Amics i associacions d'Amics envers la institució museística i la comunitat on s'inscriu la institució museística; proposem una tipologia de les associacions d'Amics i, per últim, exposem una succinta història de l'associació d'Amics dels Museus de Catalunya, capdavantera d'aquest tipus d'associacionisme a Catalunya.

El segon capítol, *Anàlisi de dades dels Amics i de les Associacions d'amics dels Museus a Catalunya*, presenta les dades d'objectius i activitats que ens ofereixen les associacions federades a la FCAAM en la seva pàgina web i les dades d'un qüestionari lliurat als equips de gestors d'Amics i a les juntes d'associacions d'Amics. Les dades ens serviran per copsar l'estat actual principalment de les associacions d'Amics, identificar la seva organització, funcionament i activitats d'un nombre significatiu d'associacions d'Amics dels Museus a Catalunya. El criteri de selecció de les associacions d'Amics respon a la importància de l'entitat museística a la que estan associats i vol representar la diversitat d'associacions que existeixen a Catalunya.

4. El concepte d'Amics dels Museus i d'Associació d'Amics dels Museus.

4.1. El concepte

En el congrés constituent de la World Federation of Friends of Museums (WFFM) celebrat a Barcelona el 1972, Hugues de Varine-Bohan, representant aleshores de l'Internacional Council of Museums (ICOM), es preguntava a l'inici de la seva ponència de què es compon un museu?

“Fundamentalmente de dos partes: los objetos y el público. Creo que ambos constituyen los elementos de base. Todo lo demás, el edificio, el personal, son los medios. Pero lo esencial son los objetos y el público. Sin público no existe el museo; sin objetos tampoco... los visitantes son muy distintos del público; forman parte de él pero constituyen un área muy débil, sociológica, económica, culturalmente homogénea, pero no representativa...” (de Varine-Bohan, 1973).

En aquesta mateixa ponència, Hugues de Varine-Bohan, distingia tres categories de públic segons l'ICOM. Definia a dues d'elles com a comunitat immediata, aquella que habita en la pròpia àrea urbana on es troba el museu, i comunitat d'irradiació, la que habita en una regió, província o país i que visita ocasionalment un museu provincial, nacional, etc.

“El público natural, es decir, el de la comunidad inmediata y el de la comunidad de irradiación, tiene derechos sobre el museo, dado que el museo guarda su patrimonio, [...] Estos derechos del público son: la conservación del patrimonio, consulta, conocimiento y comunicación. Tanto el derecho a la conservación, como el de la comunicación del patrimonio, son derechos pasivos. Pero yo pienso que el público tiene asimismo, un derecho activo, de intervención, el derecho a orientar por sí mismo la cultura y su conocimiento cultural...” (de Varine-Bohan, 1973).

Les idees d'Hugues de Varine-Bohan ja havien estat expressades a la Conferència General de l'ICOM de 1971. El terme ecomuseu designava aquestes concepcions museològiques. Altres museòlegs europeus (Varine-Bohan; Riviére) a la dècada dels setanta del segle XX van afirmar la

desaparició o radical transformació del museu tradicional, al mateix temps que proposaven el canvi teòric necessari per la permanència dels museus. Les noves teories van ser impulsades per una sèrie de circumstàncies, des de les noves aplicacions tecnològiques i museogràfiques, a la demanda sociocultural del públic i el canvi de mentalitat dels professionals del Museus, els quals volien respondre a la crisi del museu tradicional.

Un intent de sistematització d'aquestes teoritzacions és el de Marc Maure (1996). La "nova museologia" és un fenomen històric i un nou sistema de valors que els trobem en el pas del concepte de públic al de comunitat, el d'edifici al de territori, en la conscienciació de la comunitat respecte a l'existència i valor de la seva cultura i patrimoni. El nou model de treball museístic transforma els conceptes de recollir, preservar i difondre del museu tradicional en un nou sistema obert que considera el museu com dipòsit de la comunitat. En aquesta concepció el museòleg ja no és l'expert antic que preserva l'objecte patrimonial, sinó que passa a ser un catalitzador al servei de les necessitats de la comunitat. Per a Francisca Hernández (2001)

"la "Nueva Museología" y, con ella, el interés centrado sobre el objeto se va desplazando hacia la comunidad, dando lugar a la aparición de un nuevo concepto de museo entendido como un instrumento necesario al servicio de la sociedad."

Per després afegir que

"A las funciones tradicionales de conservar, exponer e investigar, centradas en las colecciones, actualmente se añaden otras nuevas dirigidas al público que frecuentan los museos. La comunicación, la difusión, el carácter educativo y el sentido lúdico deben formar parte de lo que tiene que ser la esencia y el sentido último de un museo. Sin éstas, el museo deja de cumplir su función primordial que apunta al encuentro directo con el público." (Hernández, 2001).

Aquestes concepcions definien de nou els conceptes tradicionals d'objecte museístic i de la formació del patrimoni. De la idea tradicional de l'objecte museístic amb valor artístic, arqueològic, etnogràfic i històric, es

passa a la valoració de l'objecte com a document d'una societat i d'una cultura. El que volem destacar de les teories museològiques que hem citat és el desplaçament cap el concepte de comunitat. El museu no és una institució a part de la comunitat, sinó que està imbricada en ella i ha d'assumir un protagonisme en les institucions museístiques que obliguen a trobar llaços de relació recíproca entre la comunitat i la institució museística.

4.2. Amics, públics i comunitat.

Molts Museus s'han adaptat a les expectatives i les noves condicions socials i donen respostes amb noves formes d'organització i d'exposicions, de programació i de serveis dirigides a ampliar i mantenir el públic. Públic no es comunitat; el públic és esporàdic, comunitat es refereix a un públic que té consciència que els béns dipositats en el museu els hi pertanyen, o si més no, s'identifiquen amb ells. Els Museus no tenen garantida la seva existència sense l'accessibilitat a la utilització del museu per sectors els més amplis i diversos possibles de la comunitat (José Luís Jordana, 2002). Aquí comunitat és encara públic en el sentit de visitant esporàdic. En un estudi (Neil i Philip Kotler, 2001) sobre el màrqueting aplicat als Museus, constatem que la principal evolució dels conceptes museístics en les últimes dècades han passat de col·leccions de béns a informació i educació, i d'aprenentatge a experiències. L'evolució reflecteix un desplaçament gradual del control per part dels experts (conservadors, educadors, erudits) al control per part del públic. El concepte de públic de Neil i Philip Kotler té dos sentits, tant el de públic esporàdic com el de públic en sentit de comunitat. El museu necessita per justificar la seva existència les polítiques museològiques que porten a terme els seus gestors, i de públic que els visiti, però també necessita de comunitat, en tant que aquesta és un públic fidel, que fa ús més freqüentment del museu.

Els professionals dels Museus responen avui, davant els desafiaments per generar recursos suficients per sostenir un museu i donar-li sentit, amb la creació d'un públic el més ample possible. El públic que teoritzava

Hugues de Varine-Bohan, no és un públic estàtic, té "un dret actiu", és comunitat. Les institucions museístiques actuals tenen com a principal objectiu el públic, però poden entendre el públic en un sentit passiu, el d'un nombre que quantifica l'èxit de la política de la institució més que una relació comunitat i institució. En aquest treball entendrem la comunitat en el sentit d'implicació del públic immediat en la institució museística. Utilitzarem el concepte d'immediat no només en el sentit territorial, sinó també en el sentit d'implicació de la comunitat organitzada que dóna suport al museu. Un Museu Nacional pot tenir una comunitat immediata, si hi ha un públic organitzat que s'implica en la institució museística.

Cada vegada més la nostra societat espera de les institucions culturals uns resultats destacats. L'estament polític i les administracions públiques, com a portaveus de la societat, posen en els programes i equipaments culturals un nivell d'exigència més gran i demanen la seva visibilitat social en termes sobretot quantitius de les persones que fan ús d'aquests serveis. El museus necessiten demostrar la rendibilitat social del fons públics adscrits sovint la lectura que es fa de l'esforç econòmic respecte a les institucions museístiques és en el nombre que ha visitat una exposició concreta o el museu. Això vol dir, que el volum de públic representa l'èxit o el fracàs d'un museu. Mantenir un públic passa a ser una prioritat pels professionals que gestionen la institució museística. Una de les possibilitats d'incidir en el públic des de la institució museística són els Amics del Museus. Ells són comunitat, un públic immediat que vol relacionar-se més enllà de les visites esporàdiques als seus museus.

4.3. Les associacions d'Amics dels Museus.

Les associacions d'Amics dels Museus són organitzacions de públic, consoliden un públic i propicien el suport de la comunitat, són un recurs amb el que els professionals dels Museus poden comptar en els processos concrets d'innovació i adequació dels museus a la nostra societat.

Podem considerar (Neil i Philip Kotler, 2001) que els Museus com un espectre continu que discorre des dels museus de "*banda estreta*" en un

extrem, fins als museus de "banda ampla" en l'altre. Els primers són institucions que adopten una perspectiva restringida sobre les seves missions, programes i públic. Els segons són museus que tenen un sentit ampli del seu objectiu, una imatge expansiva que comunicar, una varietat de programes, un públic extens i divers al que donar serveis. Si bé l'atractiu d'un museu radica en la seva singularitat i en el seu caràcter diferencial, no es pot oblidar que cada vegada més han de competir pels públics, el suport i els recursos. No només han d'oferir programes de qualitat, saber transmetre la seva singularitat, trobar recursos per a finançar-se, sinó també han de saber establir relacions a llarg termini amb les comunitats locals si volen competir per les audiències amb altres ofertes culturals o d'oci que reclamen l'atenció del mateix públic. Els museus de major èxit ofereixen un ventall d'experiències que atreuen a diferents segments de públic, reflecteixen les necessitats variables de cada visitant i proporcionen una multiplicitat d'experiències. Tenen, doncs, la necessitat d'augmentar la seva visibilitat, d'obtenir un públic fidel.

Si un museu no és capaç de demostrar el seu valor a les administracions públiques i a la societat, té poques probabilitats d'aconseguir els recursos econòmics que necessita. Neil i Philip Kotler (2001) consideren que atreure, desenvolupar i retenir al públic són objectius fonamentals de qualsevol museu. Aquests objectius els podem reduir a tres:

- primer, conquerir a les persones, moltes de les quals mai han estat en un museu, fent que aquest resulti visible, familiar i atractiu.
- segon, persuadir-les perquè repeteixin la visita dissenyant ofertes i experiències satisfactòries que predisposin a la gent a convertir-se en visitants regulars.
- tercer, competir eficaçment amb altres proveïdors d'activitats d'oci, que ocupen la major part del temps lliure de la majoria de les persones.

En el segon objectiu trobem els Amics. El visitant ocasional es converteix en freqüent, els visitants habituals en Amics i voluntaris, i els petits donants es poden constituir en mecenes. Els Amics són un recurs pels museus, un públic diferenciat, però no una organització de públic com són les associacions d'Amics dels Museus.

La majoria dels Museus tenen programes d'Amics. Aquests programes pretenen en primer lloc que la gent visiti i recolzi de forma més activa el museu, i segon, proporcionar ingressos a través de les quotes dels Amics o de les seves activitats com voluntaris. És un públic fidel que respon a estratègies de màrqueting. La institució museística els reconeix i els diferencia, gaudeixen de més informació i d'invitacions per als actes que organitza la institució museística, descomptes per tallers o activitats i en els productes de la botiga o d'altres obsequis. Els professionals de màrqueting del museu poden argumentar a favor dels Amics les possibilitats que els donen per conèixer altres persones amb unes inquietuds semblants, augmentar el sentiment de comunitat a través del voluntariat, o experimentar la satisfacció de recolzar un projecte com és el museu. Aquest Amics dels Museus representen un avenç respecte al públic esporàdic del museu.

Una altra estratègia, que és una altra concepció de la idea d'Amic, és la que exposava a la ponència en el cinquè Curs sobre el Patrimoni Històric del 2002, José Luís Jordana (2003), quan afirmava que hi han quatre pilars bàsics per a un bon funcionament del museu: el visitant, l'usuari, l'Amic i el voluntari. Els visitants i usuaris, que se senten motivats, identificats amb el museu, o tan atrets, integrats i propers amb tot el que el museu representa, que un dia decideixen inscriure's en l'Associació d'Amics per a ajudar, donar suport i participar activa i creativament en els seus projectes i activitats. La diferència respecte al concepte d'Amic com una estratègia de màrqueting i de la defensada per José Luís Jordana, és que aquest públic s'organitza paral·lelament al museu i no és part, ni un servei de la institució.

Els Amics i les associacions d'Amics donen un major suport al seu museu, però es diferencien en el grau d'implicació d'aquest suport i com

s'entén aquesta relació. Es a través de les associacions d'Amics que els museus poden augmentar la seva visibilitat dins la comunitat, atreure recursos i millorar les seves ofertes a fi de competir amb altres medis culturals o de lleure decidits a captar el temps i la despesa de públics i consumidors.

Hem mostrat com la museologia considera essencial el públic, com podem distingir l'espòradic de l'habitual, i com podem entendre comunitat en relació amb la institució museística. Hem assenyalat com a la nostra societat, la societat de l'espectacle, la competitivitat d'altres mitjans de lleure obliga a noves estratègies per atraure i mantenir el públic dels museus. Els Amics dels Museus són un recurs. Hi ha dues maneres d'entendre'ls, com una opció estratègica que pretén un públic fidel en les seves visites i més participatiu en els actes que els museus programen, que reconeix la diferència respecte al públic espòradic i en reconeixement el distingeix amb els serveis que els ofereix; i una altra, la que representen les associacions d'Amics dels Museus, una organització de públic.

Aquesta distinció és un model teòric, que cal contrastar-la amb la realitat, on els Amics i les associacions d'Amics poden en molts casos confondre objectius, activitats i funcionament organitzatiu. Hi han departaments de màrqueting que promouen la seva associació d'Amics i aquest es consoliden amb la col·laboració constant d'aquell departament. Hi ha associacions d'Amics que de fet funcionen com part dels serveis que donen la institució. També hi han associacions d'Amics que s'apropen al model teòric que hem exposat: una organització de públic, amb una entitat jurídica pròpia que amb la col·laboració dels equips tècnics i gestors de les institucions museístiques s'impliquen en el museu de diverses maneres per tal d'afavorir-lo, de fer-lo present en la seva comunitat. Aquest últim model d'associació d'Amics és el que defensarem com a model més proper al teòric d'implicació de la societat - entesa com a comunitat - en la institució museística i que considera que té un dret a exercí sobre els bens dipositats.

En cap moment afirmem que un dels dos models d'organització de públic dels museus, els Amics i les associacions d'Amics, sigui més eficient que l'altre, si més no, que les associacions d'Amics és l'opció preferible

sempre que aquesta es pugui donar, tant per la iniciativa d'una institució museística, com per una iniciativa sorgida de la comunitat. Des del 2006, el codi deontològic de l'ICOM² recomana crear condicions per a obtenir el suport de les comunitats, el seu exemple són els Amics dels Museus.

4.4. Orígens de les associacions d'Amics dels Museus.

Els orígens de les associacions d'Amics dels Museus són diversos, com diversos són els orígens i la tipologia dels museus als quals ells donen suport. Trobem els orígens de les associacions d'Amics dels Museus en les primeres entitats d'organització de públic que en el transcurs del segle XIX van ocupar un paper gestor en els inicis de molts museus a Europa. Són societats de finalitats àmplies o seccions d'elles que tenen una relació amb el projecte d'un museu o d'un museu en concret o unes inquietuds sobre els museus en general.

Principalment aquestes societats són les culturals, d'un ateneu o societats erudites. Històricament, les primeres organitzacions de públic dels museus van ser les societats representatives del progressisme burgès. Aquestes societats culturals o seccions d'una societat més àmplia inicien col·leccions d'història natural o d'art; tenen una actitud intel·lectual oberta cap als nous coneixements científics de finals de segle XIX i cap al valor cultural que representa l'exposició de béns artístics. Aquestes societats reafirmaven la puixança política de la burgesia, la qual assumia funcions culturals i intel·lectuals privatives de l'aristocràcia, com era el mecenatge cultural i la formació de col·leccions científic històric artístiques.

A Catalunya, a la pràctica del col·leccionisme per la burgesia, s'afegeix el catalanisme polític d'aquesta que considera que el sentiment de pertinença nacional està íntimament relacionat amb el manteniment dels

² INTERNACIONAL COUNCIL OF MUSEUMS. *Código deontológico del ICOM para los museos, 2006*. [codi en línia]. ICOM.

< <http://icom.museum/codigo.html> > [Consulta: 22 octubre 2007]

trets culturals distintius i que el patrimoni artístic i històric és el testimoni d'una història nacional que cal conservar i promoure.

En l'origen històric de les primeres societats d'Amics trobem el propòsit de formar col·leccions museístiques, dins d'un programa d'acció cultural progressista i pedagògic, que perseguien l'objectiu de difondre les ciències, la història i les arts a tota la societat. Des d'aquesta preocupació pedagògica, les societats culturals organitzaran exposicions, publicacions, conferències, promoció de treballs de camp; promouran la restauració i conservació de patrimoni o la visita a monuments artístics. Hi ha un interès per beneficiar els membres que formen aquestes associacions i a la vegada potenciar una burgesia il·lustrada que capten a través de les seves activitats. De fet no es diferencien gaire d'altres societats culturals com els ateneus o societats erudites.

Lluís Monreal i Agustí (1973) afirma que és molt difícil decidir si també es van constituir aquestes primeres organitzacions de públic per un procés contrari o de reacció aristocràtica. En la constitució d'algunes de les societats d'Amics dels Museus trobem com a principal activitat el mecenatge que a través dels donatius sufraga les adquisicions dels museus. La influència del mecenatge dotava als seus socis el rang de benefactors del museu i els col·locava en una posició de privilegi respecte a la resta de públic. Així trobarem en els orígens de societats d'Amics, organismes elitistes i exclusivistes amb un nombre limitat de socis que abonen quotes elevades, l'interès dels quals rau en la possibilitat d'ocupar càrrecs honorífics als òrgans patronals del museu.

Més recentment, altres organitzacions de públic tenen el seu origen en la iniciativa dels professionals dels museus. Aquestes organitzacions són un cos d'opinió, un instrument de suport, que permet assolir una major projecció del museu en la comunitat, crear recursos de suport material i dotar de projecció social les iniciatives dels equips directius. Aquest públic rep a canvi l'entrada gratuïta o reduïda al museu i la possibilitat de participar en activitats de caràcter exclusiu.

4.5. La implicació de la societat catalana en la política museística.

Per entendre l'aparició i evolució de les associacions dels Amics dels Museus a Catalunya ens hem de situar en les primeres polítiques museístiques catalanes i la seva evolució fins la formació de la primera associació d'Amics a Catalunya en sentit estricte: Amics del Museus de Catalunya, fundada el 25 de febrer de 1933 a Barcelona. Aquesta associació concretarà moltes de les característiques i de les aspiracions de les societats culturals de finalitats més àmplies anteriors i que hem anomenat societats d'Amics: mecenatge, preocupació per la conservació, difusió i pedagogia del patrimoni cultural català.

Les Exposicions Universals de Barcelona de 1888 i 1929 van aportar dos aspectes fonamentals per la política museística de Barcelona i Catalunya: peces per incrementar els fons dels Museus i edificis nous on es podien ubicar. L'Exposició Universal de 1888 va deixar un llegat de diversos edificis construïts expressament per l'Exposició, alguns dels quals no van ser enderrocats, a l'espera posterior d'un nou ús. També, de l'Exposició de 1888 va quedar-ne un nombre important d'objectes abandonats, el mobiliari i les peces de vàlua foren cedits pels expositors a l'Ajuntament de Barcelona. Per estructurar tots aquest objectes, l'Ajuntament de Barcelona va crear diverses comissions tècniques amb el propòsit de classificar-los, que posteriorment es concretarien en la Junta Municipal de Museus i Belles Arts. Molts d'aquests edificis i objectes constituïran un punt de partida per la creació de nous museus a la ciutat de Barcelona.

A l'any 1902, l'Ajuntament de Barcelona va constituir la Junta Municipal de Museus i Belles Arts, formada per representants del consistori i per compromissaris escollits per les entitats culturals de la ciutat. Aquesta participació de la societat civil és un dels exemples de participació de la societat civil catalana en l'elaboració d'una política museística i en la constitució dels museus. A l'any 1907, es constituïa una nova Junta de Museus integrada per la Diputació Provincial i l'Ajuntament de Barcelona que amb una àmplia autonomia tenia per objectiu el gestionar tots els museus de Barcelona. A partir de 1914, la Mancomunitat de Catalunya, presidida per Enric Prat de la Riba, substituïa la Diputació Provincial en la

Junta de Museus. Josep Puig i Cadafalch que el 1888, havia fundat l'Associació Artística Arqueològica Mataronesa i que havia presidit la Junta de Museus fou nomenat president de la Mancomunitat de Catalunya el 1917 fins el 1925 quan la Dictadura Militar de Primo de Rivera dissol la Mancomunitat. Aquest període és clau en el marc de la reordenació del patrimoni i d'una política museística.

L'Exposició Universal de 1929, repetirà l'esquema de l'anterior Exposició Universal, nous edificis a la muntanya de Montjuïc, mobiliaris i peces de vèlua cedits pels expositors. El 1931 es restableix la Generalitat de Catalunya. La Junta de Museus va iniciar un període intens en la racionalització i la adquisició selectiva de béns patrimonials, d'estudi sistemàtic del patrimoni, la seva conservació i definició de la política de conservació. Davant d'aquesta política museística ambiciosa trobem la manca de recursos econòmics per portar-la a terme. Per fer front a aquesta situació, la Junta de Museus va continuar amb la política del temps de la Mancomunitat de fomentar les donacions d'entitats, d'institucions i particulars. Diverses directrius de la Junta de Museus des del 1915 suggerien la possibilitat de crear una societat d'Amics dels Museus, exemple una vegada més de l'interès de la Junta de Museus per la participació i implicació de la societat civil catalana en la política museística. Amics dels Museus de Catalunya es constituirà el 1933, promoguda i a l'empara de la Junta de Museus i del Círcol Artístic.

El recorregut històric que hem assenyalat vol deixar constància que la implicació de la ciutadania catalana, de la comunitat, va ser essencial en la formació del teixit museístic del país i que si bé no trobem associacions d'Amics en els sentit estricte del terme que l'hem donat a l'inici del treball, sí que diferents organitzacions de públic que podem anomenar societats d'Amics, eren presents de manera indirecta o representada individualment en el primer organisme, la Junta de Museus, que va desenvolupar la política museística i patrimonial de Catalunya.

Un altre període on la societat civil catalana prendrà iniciatives per la protecció del seu patrimoni va ser el període dels cinquanta i dels seixanta

del segle XX. Recuperada la democràtica i restaurada la Generalitat el 1977 s'obrí una nova etapa que

“allò que la societat civil havia fer per si sola calia l'empara i recursos de la administració pública. Aquí van sorgir les primeres tensions: el pas de l'altruisme a la professionalització; del voluntariat a la institucionalització d'equipaments, va donar lloc a friccions.” (Solé, 2007)

4.6. Tipologia de les Associacions d'Amics dels Museus.

Hem presentat de manera succinta la història museològica catalana amb el propòsit de mostrar la importància de la participació ciutadana en el seu patrimoni i en la política museística en diferents moments de la història del país. La perspectiva històrica, també, ens permet formalitzar una tipologia de les associacions dels Amics del Museus segons els seus orígens de formació.

La tipologia que presento segueix la de Lluís Monreal i Agustí (1973), que va aplicar a les diferents organitzacions de públic en l'assaig de definició de les societats d'Amics dels Museus en el I Congrés Internacional a Barcelona, el 1972, i que nosaltres adaptem a les associacions d'Amics dels Museus en sentit estricte. Aquesta tipologia és general, no pren el marc històric català, però sí que ens permet utilitzar-la per emmarcar l'origen de moltes de les associacions d'Amics catalanes. Hem de considerar que una tipologia general com la que exposarem no pot recollir tot el ventall de possibilitats que es poden donar en la constitució d'una associació d'Amics, però sí que ens serveix de guia aproximada de les possibilitats de creació.

- I.- Associacions d'Amics de creació espontània: sorgeixen de la reunió d'un grup de públic que mantenen una relació amb un museu local o amb diferents institucions patrimonials en un territori concret o de tot el país. Són societats independents que desenvolupen activitats culturals que un dia es constitueixen en associacions d'Amics diferenciades de la societat principal que les va originar. Normalment aquestes associacions es vinculen a un museu concret.

- II.- Associacions d'Amics creades per iniciativa de la direcció d'un museu determinada per la necessitat de constituir una opinió no professional que avaluï la gestió tècnica del museu i que consideren la necessitat de constituir una representació de públic amb veu, i fins i tot poder decidir sobre la política museística. Podem distingir tres fórmules:

a) Associacions d'Amics amb la finalitat principal de prestigiar el museu que ha promogut la seva fundació. Aquest tipus d'associació d'Amics dóna suport material, desenvolupa activitats culturals i els seus membres es beneficien d'un tracte diferenciat de la resta de públic. No intervenen en la política del museu. Moltes de les associacions d'Amics europees es corresponen amb aquest model.

b) Associacions d'Amics que ofereixen suport i es sumen a les directrius d'actuació dissenyades per la direcció del museu. Formen un cos d'opinió pública i utilitzen el seu prestigi social per sumar-se, matisar o rebatre les iniciatives preses per les direccions dels Museus. El seu objectiu principal és vetllar pels interessos del públic. També desenvolupen activitats culturals i els seus socis gaudeixen de beneficis. És el cas del *membership* del model anglosaxó d'Amics dels museus.

c) Associacions d'Amics que realitzen una funció de patronatge i que poden intervenir d'alguna forma directa en la gestió del museu. La principal característica és que estan constituïdes per un nombre molt reduït de ciutadans significatius socialment que equilibren les relacions entre les representacions de les administracions públiques i els tècnics gestors de la institució. És el cas dels *trustees* dels Museus anglosaxons i nord-americans.

- III.- Associacions d'Amics que es constitueixen per a la formació d'un museu. L'organització de públic és la propietària legal del museu i passa a ocupar amb plenitud de poders les funcions directives.

Possiblement la tipologia anterior no explica totes les possibles associacions d'Amics dels Museus concretes que es donen a Catalunya; però sí que ens permet una primera aproximació a partir de la qual es donen diferents combinacions.

Donar una definició de les tipologies de les associacions d'Amics dels museus es fa difícil atenent el ventall de característiques de les associacions d'Amics i de les relacions que es poden establir entre les associacions i museus al que estan associats, les quals són múltiples i es barregen, el resultat del qual faria una tipologia extensa i la impossibilitat de definir models purs. A Anglaterra, el polític que es presenta a les eleccions d'un comtat on hi ha una associació d'Amics forta s'inscriu en l'associació si vol tenir el suport d'aquesta que espera, que una vegada en el càrrec públic, siguin beneficiats l'associació i el museu. El govern australià consulta els projectes de nous museus a la Federació Nacional d'Amics dels Museus Australiana perquè espera que la Federació organitzi una associació d'Amic que aportarà recursos econòmics i voluntariat. Als EE.UU. ser voluntari en un museu a través de l'associació d'Amics és de allò més natural en els museus nord-americans. Si comparem aquests models amb les nostres associacions d'Amics, que si bé donen recursos als museus, són associacions on domina la idea de servei als socis/ies, podem comprendre la dificultat d'una definició comuna i establir una tipologia exacta. Malgrat d'aquesta diversitat hi ha un fill que lliga a les associacions d'Amics angleses, australianes amb les espanyoles i catalanes. És el que intentem expressar en aquesta recerca.

4.7. Els Amics dels Museus de Catalunya.

Hem assenyalat que des del 1915 la Junta de Museus estava interessada en la constitució d'una associació d'Amics. Aquesta associació concretaria el que havia estat una de les principals característiques en la formació del patrimoni cultural català: la participació de la societat civil en

la política cultural i patrimonial en el període de la Mancomunitat. El 1931 es restableix la Generalitat de Catalunya i la Junta de Museus va iniciar una ambiciosa política museística. Per sostenir-la calien recursos financers que la Generalitat no estava en condicions d'assumir. Per fer front a aquesta situació, la Junta de Museus va estimular les donacions entre entitats, institucions i col·leccionistes particulars. De nou és la societat civil catalana la que va possibilitar les polítiques museístiques i patrimonials. En aquest context, el 25 de febrer de 1933, es va fundar a Barcelona, una de les associacions d'Amics dels Museus més importants a Catalunya i a l'Estat espanyol: Amics dels Museus de Catalunya.

Amics dels Museus de Catalunya és la primera associació d'aquestes característiques a l'Estat Espanyol que va aglutinar persones interessades en els museus i que de manera desinteressada pretenien conservar, fomentar i divulgar el patrimoni artístic català. La idea de l'associació va ser impulsada per dues personalitats vinculades al món de l'art: Pere Casas Arbaca, pintor, col·leccionista i membre de la Junta de Museus i Alexandre Soler i March, arquitecte modernista.

Amics del Museus de Catalunya concreta històricament en una associació les inquietuds sobre el patrimoni artístic i històric de la burgesia catalana; inquietud compartida per professionals del món artístic i cultural, que havia estat fomentada des del poder públic català i com es va estendre aquesta inquietud a la societat civil catalana.

Amics dels Museus de Catalunya van reunir persones interessades en la conservació i l'increment del patrimoni cultural i històric català, amb la intenció d'ajudar a la constitució de nous museus i enriquir-los amb donacions. En els seus inicis, va rebre l'adhesió de col·leccionistes, artistes, directors de museus i professionals del món de l'art. El perfil inicial de soci i sòcia d'Amics dels Museus de Catalunya responia a una bona formació artística i que majoritàriament procedien de la burgesia industrial i comercial que practicaven el col·leccionisme; també trobem amb presència més reduïda a membres de l'aristocràcia, professionals de l'ensenyament, directius de museus, artistes, crítics d'art, polítics i entitats culturals i

socials de Catalunya i de la resta de l'Estat espanyol que s'adherien. El caràcter elitista fundacional de l'organització va anar desapareixen amb la incorporació de nous socis i sòcies que li donen una major representació social i que es farà evident a mitjans de la dècada dels seixanta.

Les exposicions organitzades per Amics dels Museus han estat el mitjà principal per apropar el patrimoni i l'art a la societat catalana i, també, un sistema per recaptar recursos econòmics a favor de la preservació del patrimoni i la creació de nous museus. Un exemple fou la primera activitat organitzada per l'Associació i que es va mantenir en altres activitats preferentment a les dècades dels quaranta i cinquanta: l'exposició de la col·lecció d'indumentària de Manuel Rocamora exhibida al Museu de les Arts Decoratives entre el 2 de juny i el 15 de juliol de 1933. Una vegada acabada l'exposició part de les peces es van incorporar al Museu i el 1935, per mediació dels Amics, el col·leccionista va fer donació a l'Ajuntament de Barcelona de gran part de les obres.

El Nadal del 1935, l'exposició pública de l'oli *El col·leccionista d'estampes* de Marià Fortuny, que havia estat adquirit amb recaptació pública per Amics dels Museus és el precedent històric que va obrir el Palau de la Virreina als ciutadans. El Palau de la Virreina havia estat reivindicat per Amics dels Museus com a centre de cultura de la ciutat de Barcelona. Des del 1940, l'Associació té la seu a les sales del Palau de la Virreina, que el mateix any havia estat declarat monument històric-artístic. El Palau de la Virreina es va convertir a la dècada dels quaranta i cinquanta del segle XX en el lloc de les exposicions que organitzava l'Associació, la qual volia donar continuïtat a la política d'apropar el patrimoni artístic a la ciutadania i recaptar recursos per l'adquisició de peces. Al voltant de les mostres es van organitzar conferències, trobades, concerts i es van editar catàlegs amb la intenció de donar el màxim ressò de l'exposició.

Una de les activitats destacades dels Amics dels Museus de Catalunya ha estat la política de donacions que ha tingut com a objectiu que peces destacades d'art i del patrimoni recobrin una funció social, una vegada adquirides, donades als museus i exhibides permanentment al públic. El

procediment l'iniciava la Junta de Museus que feia una proposta a les entitats artístiques per recuperar una peça concreta; Amics dels Museus de Catalunya organitzava la negociació i posterior adquisició. Altres peces eren adquirides directament amb l'aportació dels Amics o bé a través de la subscripció popular organitzada per l'Associació o bé actuava com mitjancera entre un col·leccionista particular que volia aportar una peça i un museu. Exemples primers de la política d'adquisicions per subscripció pública i posterior donació de peces al Museus van ser les obres emblemàtiques de Marià Fortuny *l'Autoretrat* el 1935 i *El col·leccionista d'estampes* el 1935. La política de donacions no ha estat només reduïda a l'adquisició de peces; una de les més importants donacions d'Amics del Museus per la transcendència en el patrimoni històric fou l'adquisició el 1949 dels terrenys adjacents al jaciment d'Empúries a proposta del director del Museu Arqueològic de Barcelona.

A la dècada dels quaranta i cinquanta, Amics del Museus van iniciar una altra forma de mecenatge: la implicació en la restauració del patrimoni artístic, principalment d'obres monumentals i pictòriques. D'aquesta manera donava continuïtat als esforços que en aquest camp havien sorgit de la societat civil catalana, d'entitats com la Secció d'Arquitectura del Centre Excursionista de Catalunya, creada el 1904, del Servicio de *Catalogación y Conservación*, el 1914, servei de la Diputació de Barcelona que durant el govern republicà depengué de la Secció Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans o Amics de l'Art Vell entre d'altres. Les actuacions d'aquestes entitats i posteriorment d'Amics dels Museus es dirigeixen a sufragar els costos de les restauracions, ja sigui de manera directa o per subscripció pública, o bé la recerca de subvencions públiques o privades. També, l'entitat s'encarregava de fer les gestions necessàries: demanava permisos, mantenia contactes amb les institucions públiques i propietaris; feia de portaveu i veu pública.

A mitjan de la dècada dels quaranta, Amics dels Museus comptaven amb una massa social important entre els quals figuren personalitats destacades de diferents àmbits socials i era capaç de mobilitzar gran nombre de ciutadans. Amics dels Museus s'havia convertit en una veu

pública, en un grup ciutadà de pressió en un període històric on l'Estat està allunyat de la societat civil catalana. Exemples d'aquestes actuacions van ser el control de les obres de remodelació del Pati del Tarongers de la Diputació el 1944, la campanya per la reinstal·lació del Museu Diocesà de Barcelona, la denúncia de l'enderroc del carrer del Carme de Tàrraga o la campanya de denúncia a mitjans dels anys cinquanta de la falta de difusió dels museus per les institucions públiques. O bé, el reconeixement públic d'actuacions com la restauració de Sant Vicens de Cardona (Bages). A mitjans dels cinquanta, Amics del Museus ha aconseguit confirmar la seva utilitat per la cultura catalana, l'entitat és un focus d'atracció de les preocupacions culturals existents i una plataforma de noves propostes per la preservació del patrimoni artístic que exemplifiquen amb la creació de la Comissió d'Amics de les Masies o la Comissió d'Amics dels Castells.

L'atenció per preservar el patrimoni va portar Amics del Museus a col·laborar amb altres entitats. Un dels exemples fou la col·laboració amb el Amics del Carrer Montcada de Barcelona. A principis del segle XX diverses persones denunciaven la manca de protecció del carrer que el consideraven patrimoni històric. El 1930 es va fundar l'Associació d'Amics del Carrer Montcada per Isabel Llorach que posteriorment va ser sòcia dels Amics del Museus. El 1942, Amics del Carrer Montcada i Amics del Museus van sumar esforços per la preservació del carrer. El 1947 el carrer Montcada va ser declarat monument històricoartístic. El 1953 una comissió dels Amics del carrer Montcada es va adherir a una comissió dels Amics del Museus i conjuntament s'assoleix l'objectiu del primer projecte de rehabilitació dels edificis.

A les polítiques de donacions i de defensa del patrimoni, una de les principals inquietuds d'Amics dels Museus de Catalunya ha estat la divulgació del patrimoni. Amb aquesta finalitat responen l'organització de les exposicions, les conferències i cicles de conferències de diferents temàtiques, les visites a museus d'arreu del país, els viatges culturals a Espanya i a l'estranger, o la formació a través de cursos. Les sortides culturals seran una constant de l'entitat. La principal finalitat és el coneixement directe per part dels socis i sòcies del patrimoni artístic i

històric, divulgar-lo i prendre consciència de la seva conservació (petits museus, cases particulars, masies, castells,...) quan no era atesa pels poder públics.

L'any 1960 inicia una crisi que va replantejar l'orientació de l'entitat. Les principals causes de la crisi són dues: la impossibilitat de continuar la política de donacions davant l'encariment del mercat d'art i el fet que un nombre important de socis i sòcies han passat a ser receptors de serveis i activitats. El 1965, l'associació comptava amb 1000 socis i sòcies. Amics dels Museus van haver d'adaptar-se al nous temps i ho farà potenciant la seva funció de tutela del patrimoni i amb una obertura a tota la societat catalana. El 1966, va iniciar una campanya de difusió per "*convidar a tots els amants de l'art a ingressar a l'entitat*". Un altre factor al llarg de la dècada dels seixanta es va afegir a la crisi: la creixent autonomia dels museus en relació a l'adquisició de peces i la seva consolidació, que entra en contradicció amb els orígens d'Amics dels Museus. Sorgeix, doncs, una paradoxa: com millor estan constituïts els museus catalans, menys sentit té Amics dels Museus.

La resolució de la crisi i d'aquesta paradoxa va oscil·lar entre l'estratègia fundacional de donació i un canvi d'orientació que es concreta amb la voluntat de projectar-se a l'exterior, de relacionar-se amb altres entitats i organismes internacionals a la recerca de solucions comunes que permetin adaptar-se als canvis de la societat. No podem deixar de fer esment que els canvis que s'han produït al llarg de la dècada dels seixanta en la societat occidental no només afecten les associacions d'Amics, sinó que afecta els museus.

D'aquesta voluntat de contacte amb altres associacions d'Amics neix el 1966 la idea d'una reunió internacional amb altres entitat amb la finalitat d'intercanviar idees i posar en comú les seves experiències. La proposta va tenir ressò en la Direcció general de l'ICOM i Amics del Museu de Louvre que va culminar amb la celebració del I Congrés Internacional d'Amics dels Museus organitzat per Amics dels Museus de Catalunya a l'Auditori de la Biblioteca de Catalunya a Barcelona entre els dies 19 i 23 de juny de 1972. Hi van assistir cent cinquanta representants de vint-i-quatre associacions

d'Amics de tot el món amb la presència de Hugues de Varine-Bohan, director de l'ICOM.

Per primer cop a la història, aquest tipus d'associacions es reunien a nivell mundial per intercanviar experiències, preocupacions i dissenyar objectius comuns. Les conclusions de I Congrés van marcar uns primers objectius: definir les associacions d'Amics dels Museus, establir sistemes de cooperació internacional, donar continuïtat als congressos internacionals, elaborar mecanismes de promoció dels Amics i la creació d'un grup d'estudi de nous projectes, entre els quals destaca la creació de la *World Federation of Friends of Museums* (Federació Mundial d'Amics dels Museus).

Lluís Monreal i Agustí (1973) va iniciar el I Congrés amb un assaig de definició dels Amics dels Museus:

“Las sociedades de amigos constituyen un censo del público habitual de los museos, son un cuerpo compuesto por personas de variada extracción social, pertenecientes a distintas áreas culturales y a diversas comunidades, las cuales tienen su denominador en el deseo de participar en la vida de las instituciones museísticas.”

Aquesta ponència i les seves afirmacions volien establir l'estratègia per superar el que havien significat els Amics del Museus i donar els elements conceptuals per adaptar-se a una societat canviant “dado que puede demostrarse la inadaptación de las organizaciones de público a las exigencias de la sociedad contemporánea” (Monreal i Agustí, 1973) També era conscient de la situació de crisi en la que se trobava la visió tradicional dels museus en aquesta mateixa societat que condemnava al museu “a ser un templo sacrosanto y abstracto de la cultura, un ente inútil en esta época eminentemente práctica.” (Monreal i Agustí, 1973). I conclouia que les associacions d'Amics dels Museus han d'aspirar a ser portaveus dels visitants habituals dels Museus, han de concretar-se en un cos d'opinió. Proposava substituir el sistema bipolar de forces en les institucions museístiques, Administració i conservadors, per un esquema triangular

Administració, conservadors i "*hombre de la calle*", que nosaltres preferim anomenar comunitat.

A Brussel·les, el 1975, es va formalitzar la creació de la Federació Mundial d'Amics dels Museus com a una organització internacional no governamental, sense afany de lucre que reuneix un nombre creixent d'Amics d'associacions d'Amics dels Museus, amb l'objectiu d'intercanviar idees i experiències en la conservació i difusió del patrimoni cultural mitjançant la seva Assemblea General anual, que promou la creació i desenvolupament d'associacions i federacions nacionals d'Amics dels museus per tot el món i estableix un Codi Ètic per als Amics i voluntaris de Museus³.

Amics dels Museus de Catalunya van encaminar el seus esforços en l'articulació d'un voluntariat, figura pràcticament desconeguda en el nostre país, fora de les associacions d'Amics d'àmbit anglosaxó. Tot i que aquest model de voluntariat no ha arribat a concretar-se amb la força que té als països anglosaxons, els intents de fomentar-los no s'han aturat.

Des del 1975, Amics dels Museus de Catalunya impulsa la creació d'una federació a nivell de l'Estat espanyol que trobarà ressò en els Amics del Museu del Prado i en Amics del Museu Arqueològic de Barcelona. El 1983 es constitueix la Federació Espanyola d'Amics dels Museus (FEAM). El 1980, la Generalitat de Catalunya recupera les competències en matèria de cultura i inicia la reestructuració dels museus, que es concretarà amb la promulgació de la Llei de Museus el 1990.

Nous temps i noves preocupacions a assolir: a qui cal dirigir les activitats? Al públic jove i les escoles? O bé al col·lectiu de professors o als professionals? Com diversificar activitats, com apropar-les a les demandes dels socis i sòcies? Aquest han estat les noves preocupacions que Amics dels Museus de Catalunya han intentat donar resposta en els últims anys. El

³ Codi Ètic per als Amics i voluntaris de Museus: annex 4, pàg. 80.

president d'Amics dels Museus, Ignasi Serra Goday en una entrevista a La Vanguardia del 10 de març de 1983, deia:

"Un dels problemes que tenim a nivell internacional és la manca d'atracció que la nostra labor té per la joventut. El treball que realitzem els interessa, a les conferències assisteixen molta gent jove, les sales s'omplen, però els socis són, generalment, gent gran i nosaltres volem obrir les portes a la joventut. Es creuen que les nostres associacions són una cosa morta i no ho són, el que passa és que s'han d'adaptar als canvis. La societat abans era diferent, ara la gent té més feina i no té temps per dedicar-se a coses altruistes." (Spigel, 1988)

A final de la dècada dels noranta es creen noves associacions d'Amics a Catalunya, algunes apadrinades per Amics dels Museus, com Amics del Museu d'Art de Girona (1992), Amics dels Museus Dalí de Figueres (1993) o Amics del Museu Monestir de Pedralbes (1997). L'abril de 2001, Amics dels Museus convoca una trobada al Palau Moja de Barcelona per impulsar la creació de la Federació Catalana d'Amics dels Museus (FCAAM) que va quedar constituïda amb l'objectiu de posar en comú les experiències de les associació d'Amics catalanes.

Amics dels Museus de Catalunya optaran per un model de qualitat d'activitats i serveis pels seus socis i sòcies en la seva recerca del seu paper en la societat actual. Apostaran per l'organització d'activitats paral·leles al voltant de la convocatòria de grans exposicions per part dels Museus; de seminaris i cursos nacionals i internacionals al voltant de diferents aspectes relacionats amb els museus. Aquest són només exemples: "*Dalí: els anys joves*", el 1995, amb la col·laboració de la Fundació Gala- Salvador Dalí i Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; "*Cultura, Museos y Mecenazgo frente al año 2000*" simposi internacional a la Real Academia de San Fernando de Madrid amb la FEAM; cursos "*Art i Ciència*", "*El futur Professional dels Historiadors d'Art*"; cicle de conferències "*Josep Pla. Lectures d'El Quadern Gris*" (1997) conjuntament amb la Fundació Pla ; espais de reflexió com "*Cultura i Turisme: nous reptes professionals*" (1999); "*Galeria d'Art Contemporani: una opció de futur?*" (1995)

conjuntament amb la Fira d'Art Contemporani de Madrid ARCO; "*Museu/Museum: organització, gestió i comunicació*" (1996) seminari per fomentar i intercanviar les experiències entre els professionals espanyols i nord-americans amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Nord-americans, Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona i l'ICOM Espanya.

5. Anàlisi de dades dels Amics i de les Associacions d'amics dels Museus a Catalunya

El segon capítol del Treball Final de Carrera vol copsar l'estat actual principalment de les Associacions d'Amics dels Museus a Catalunya. En una primera part farem un estudi de les dades que les associacions d'Amics de la Federació Catalana d'Associacions d'Amics del Museus proporcionen a la seva pàgina web⁴ sobre els seus objectius i activitats principals. Una segona part, un estudi de les dades que ens han proporcionat els Amics i associacions d'Amics⁵. Les dades que ens proporcionen el qüestionari lliurat⁶ ens permet copsar l'estat actual, principalment de les associacions d'Amics, identificar la seva organització, assenyalar el seu funcionament i activitats. El criteri de selecció de les associacions d'Amics respon a la importància de l'entitat museística a la qual estan associats, atenen a la mida de l'associació, a la vinculació de l'associació amb un territori o una o varies institucions museístiques. La selecció vol apropar-se a la diversitat d'associacions que existeixen a Catalunya.

La FCAAM és una associació sense ànim de lucre, que vol agrupar les Associacions d'Amics dels Museus a Catalunya. Els seus principals objectius són els següents:

- Opinar i promoure la protecció del patrimoni museístic i cultural de Catalunya.
- Fomentar la coordinació i informar sobre les diferents associacions.
- Fomentar la creació de noves associacions d'Amics de Museus.
- Promoure el coneixement dels Museus de Catalunya, el seu contingut i el seu patrimoni.

⁴ Federació Catalana Amics dels Museus de Catalunya. FCAAM.
<<http://www.fcaam.cat/>> [consultada: 5 de desembre de 2008]

⁵ Amics i associacions d'Amics enquestats: annex 1, pàg. 71

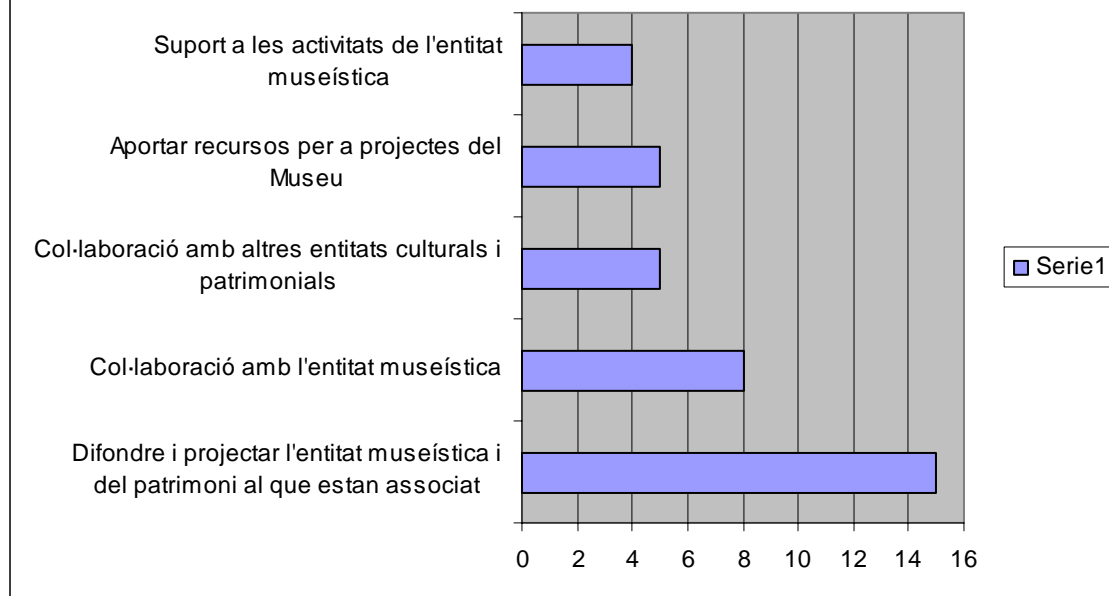
⁶ Qüestionari lliurat: annex 3, pàg. 76

- Promoure un programa d'activitats (cursos, seminaris, visites culturals).
- Promoure la col·laboració amb altres federacions estatals i internacionals.

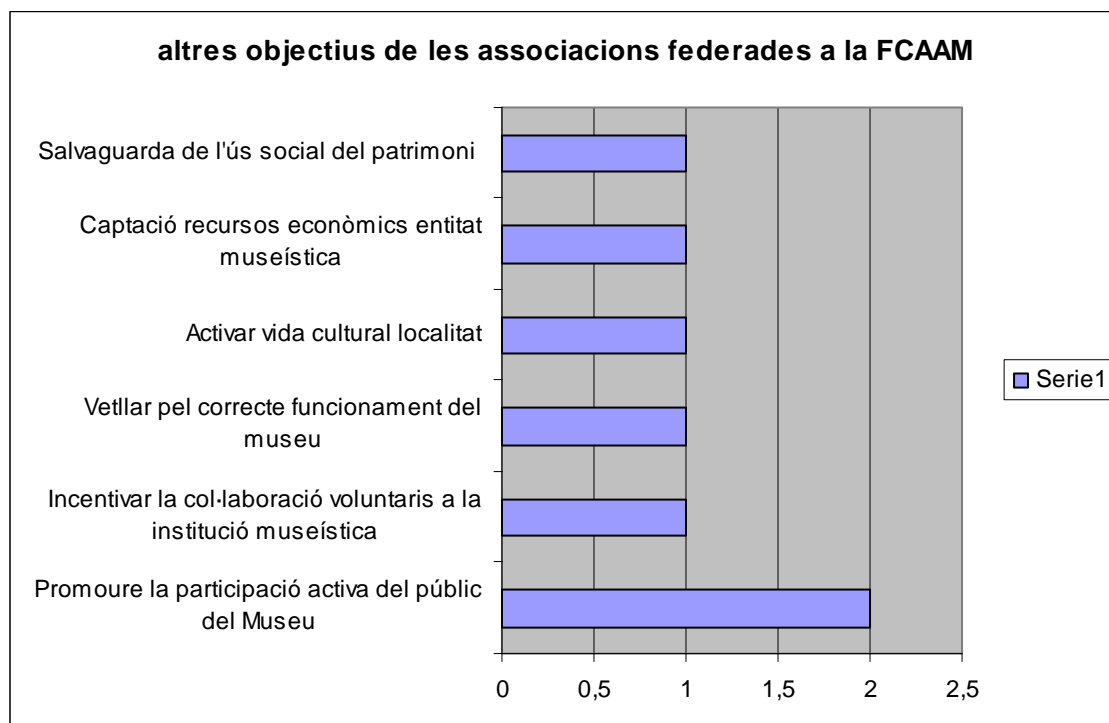
De les dades que cada una de les 16 associacions d'Amics federades aporten en la seva presentació a la pàgina web de la FCAAM quantifiquem els principals objectius en el següent quadre i gràfics:

Difondre i projectar l'entitat museística i del patrimoni al que estan associat	15
Col·laboració amb l'entitat museística	8
Col·laboració amb altres entitats culturals i patrimonials	5
Aportar recursos per a projectes del Museu	5
Suport a les activitats de l'entitat museística	4
Promoure la participació activa del públic del Museu	2
Incentivar la col·laboració voluntaris a la institució museística	1
Vetllar pel correcte funcionament del museu	1
Activar vida cultural localitat	1
Captació recursos econòmics entitat museística	1
Salvaguarda de l'ús social del patrimoni	1

principals objectius de les associacions d'amics federades a la FCAAM

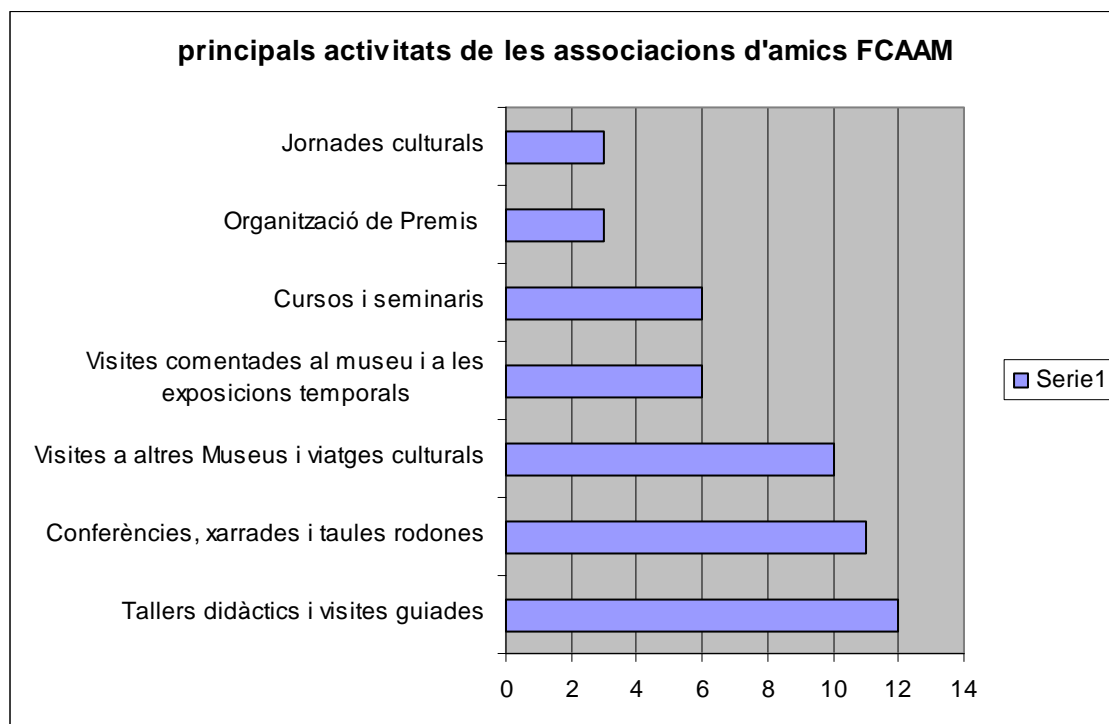

altres objectius de les associacions federades a la FCAAM

De les dades que cada una de les 16 associacions d'Amics federades aporten en la seva presentació a la pàgina web de la FCAAM quantifiquem les principals activitats en el següent quadre i gràfics:

Tallers didàctics i visites guiades	12
Conferències, xerrades i taules rodones	11
Visites a altres Museus i viatges culturals	10
Visites comentades al museu i a les exposicions temporals	6
Cursos i seminaris	6
Organització de Premis	3
Jornades culturals	3
Visites al fons de l'entitat museística.	2
Nits dels Amics o al Museu	2
Recerca dels fons museístics	2
Publicació llibres	2
Difusió patrimoni territorial	2
Edició revista o butlletí	2
Dinars o sopars per potenciar les relacions entre els socis	2
Organització exposicions	2
Concerts	2
Organització rutes literàries	1
Participació Dia Internacional dels Museus	1
Organització homenatges	1
Suport excavacions	1
Sortides de camp	1

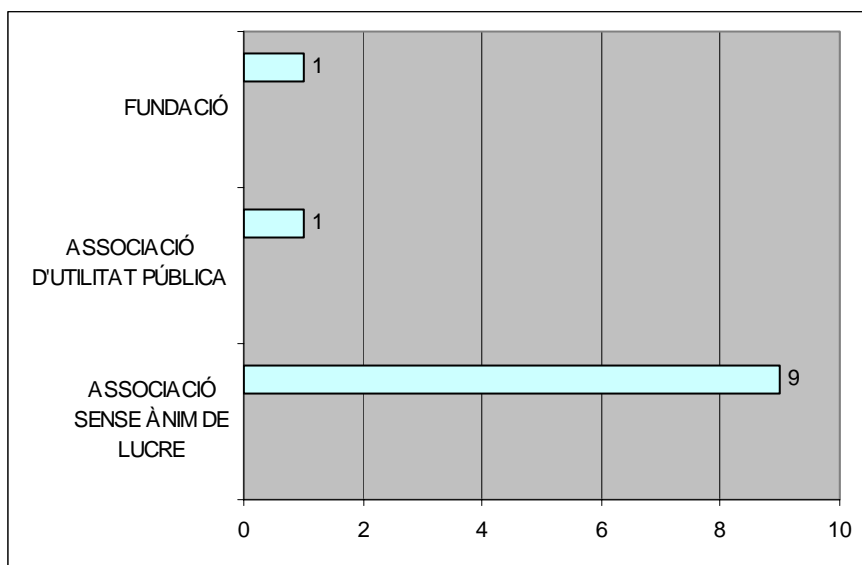
Les dades del qüestionari ens assenyalaran l'estatus jurídic de les associacions, els objectius dels amics que fixen els seus estatuts, la relació amb el patrimoni i amb els gestors de la institució i amb l'administració pública, la seva organització interna, les activitats desenvolupades pels Amics i les associacions d'Amics, els avantatges dels socis i sòcies dels Amics i de les associacions d'Amics, com de l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació.

ENQUESTATS:

AMICS (programa de la institució museística)	4
ASSOCIACIÓ D'AMICS	11

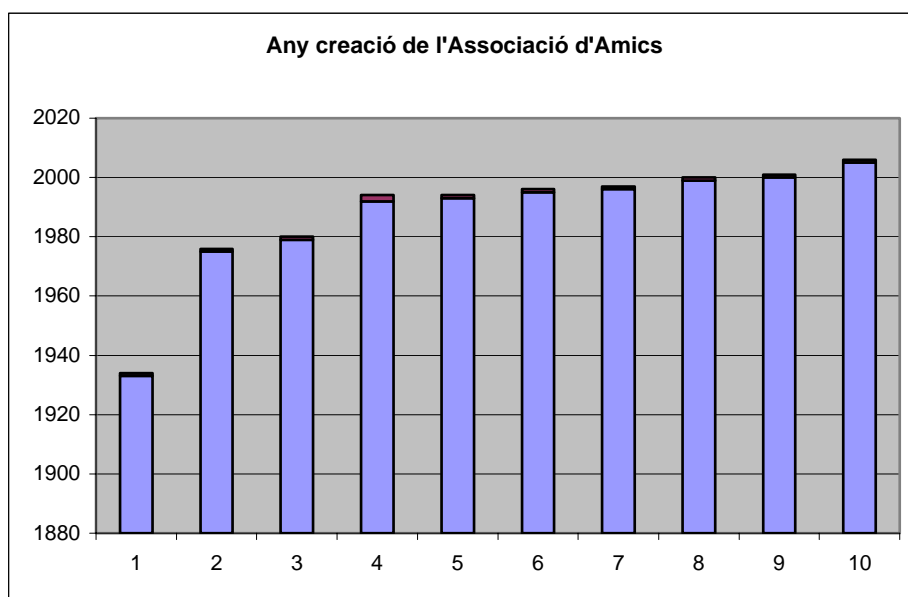
ESTATUS JURÍDIC DE L'ASSOCIACIONS D'AMICS

ASSOCIACIÓ SENSE ÀNIM DE LUCRE	9
ASSOCIACIÓ D'UTILITAT PÚBLICA	1
FUNDACIÓ	1

ANY DE CREACIÓ DE L'ASSOCIACIÓ

1933	1
1975	1
1979	1
1992	2
1993	1
1995	1
1996	1
1999	1
2000	1
2005	1

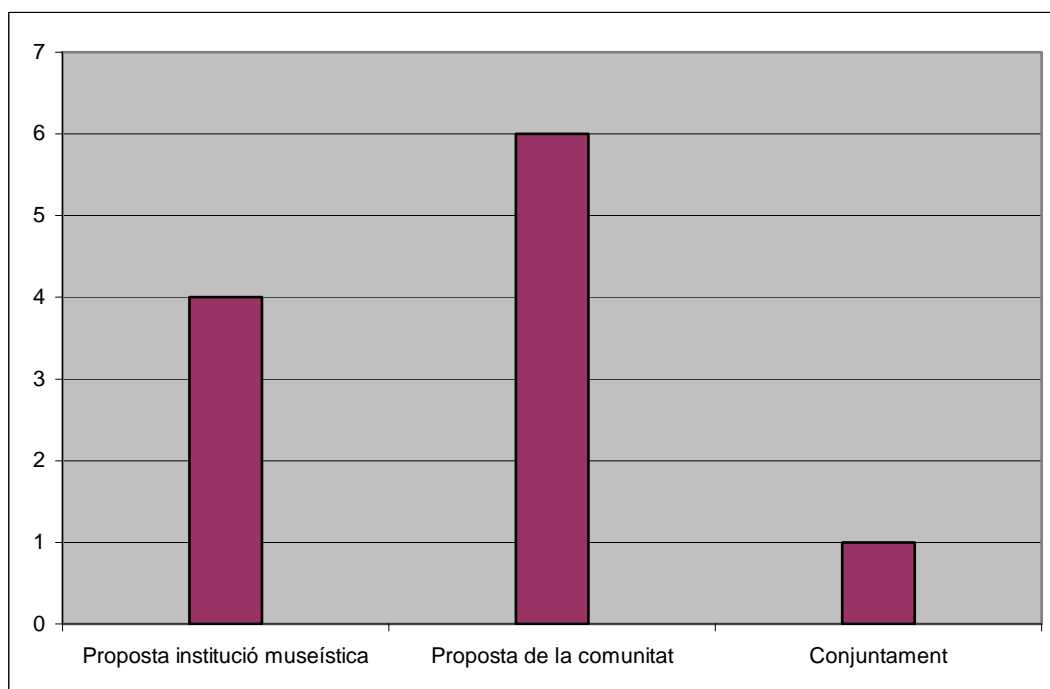

L'Associació d'Amics és anterior o posterior a la institució museística

Posterior a la institució	9
Anterior a la institució	2

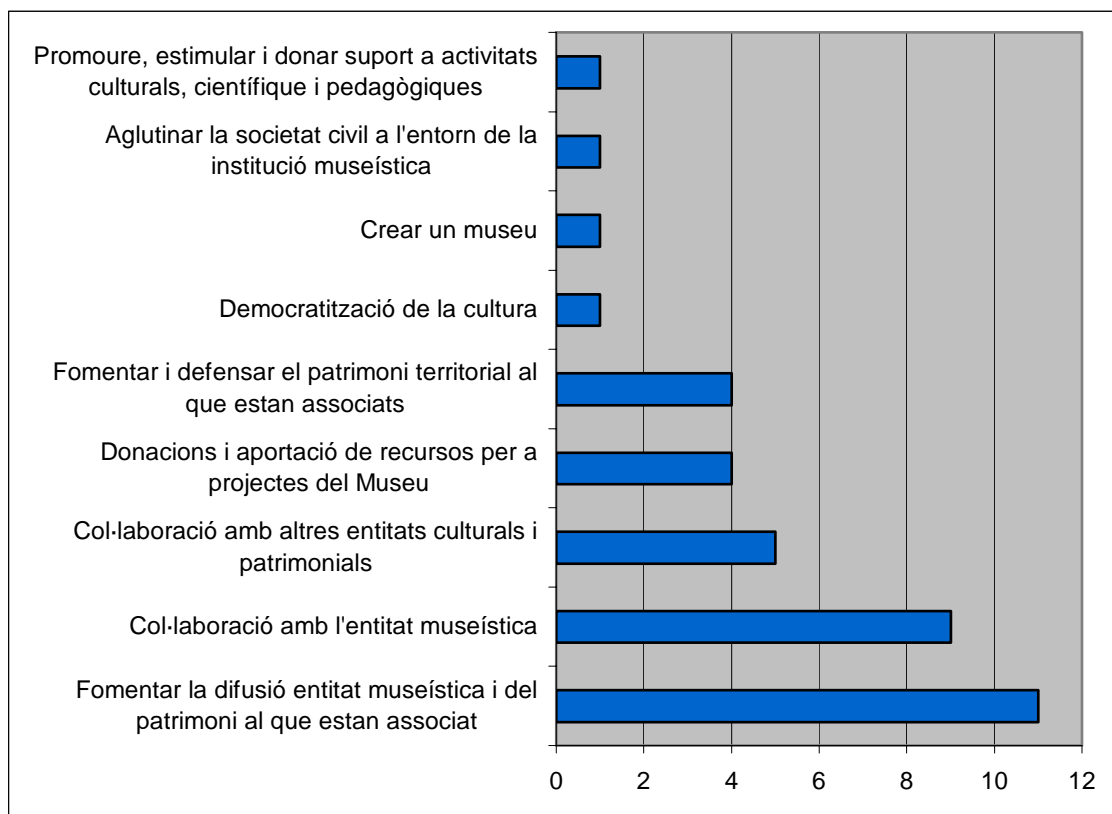
L'Associació és una proposta de la institució museística o sorgida dins la comunitat on s'inscriu la institució museística.

Proposta institució museística	4
Proposta de la comunitat	6
Proposta conjunta	1

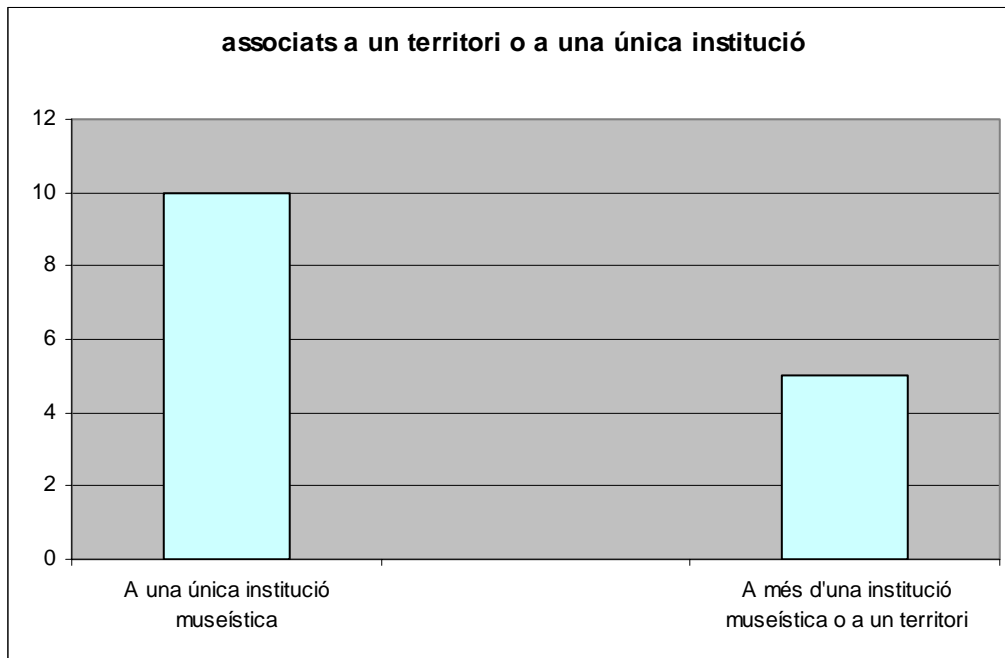

Finalitats i objectius de l'Associació o Fundació segons els seus estatuts:

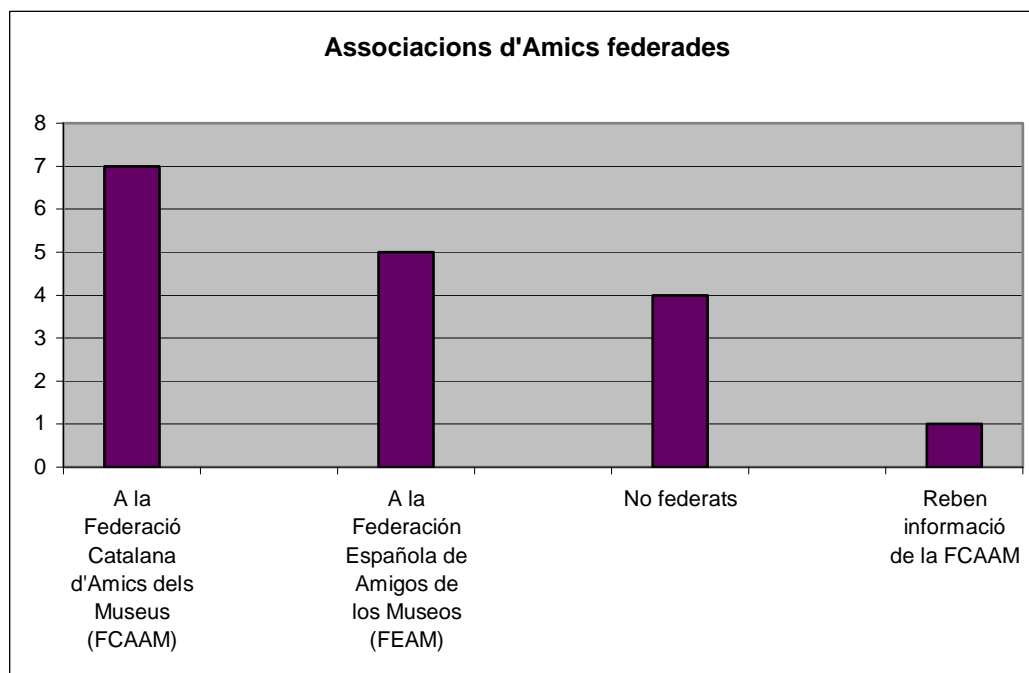
Fomentar la difusió entitat museística i del patrimoni al que estan associat	11
Col·laboració amb l'entitat museística	9
Col·laboració amb altres entitats culturals i patrimonials	5
Donacions i aportació de recursos per a projectes del Museu	4
Fomentar i defensar el patrimoni territorial al que estan associats	4
Democratització de la cultura	1
Crear un museu	1
Aglutinar la societat civil a l'entorn de la institució museística	1
Promoure, estimular i donar suport a activitats culturals, científiques i pedagògiques	1

Els Amics i les Associacions d'Amics associats a un única institució patrimonial o museu, o bé més d'una:

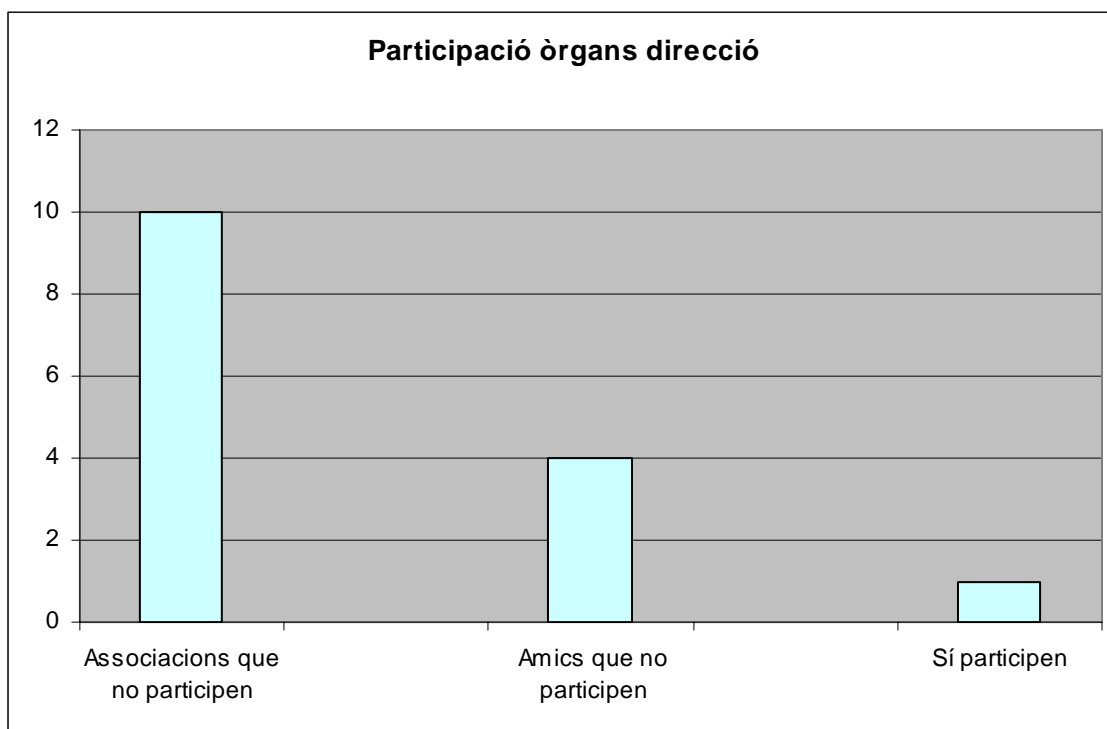
De les qual estan federades:

Relació amb l'equip gestor de la direcció de la institució museística

Col·laboració mútua	7
Cap relació	1
El Director o President participa Junta Associació	3

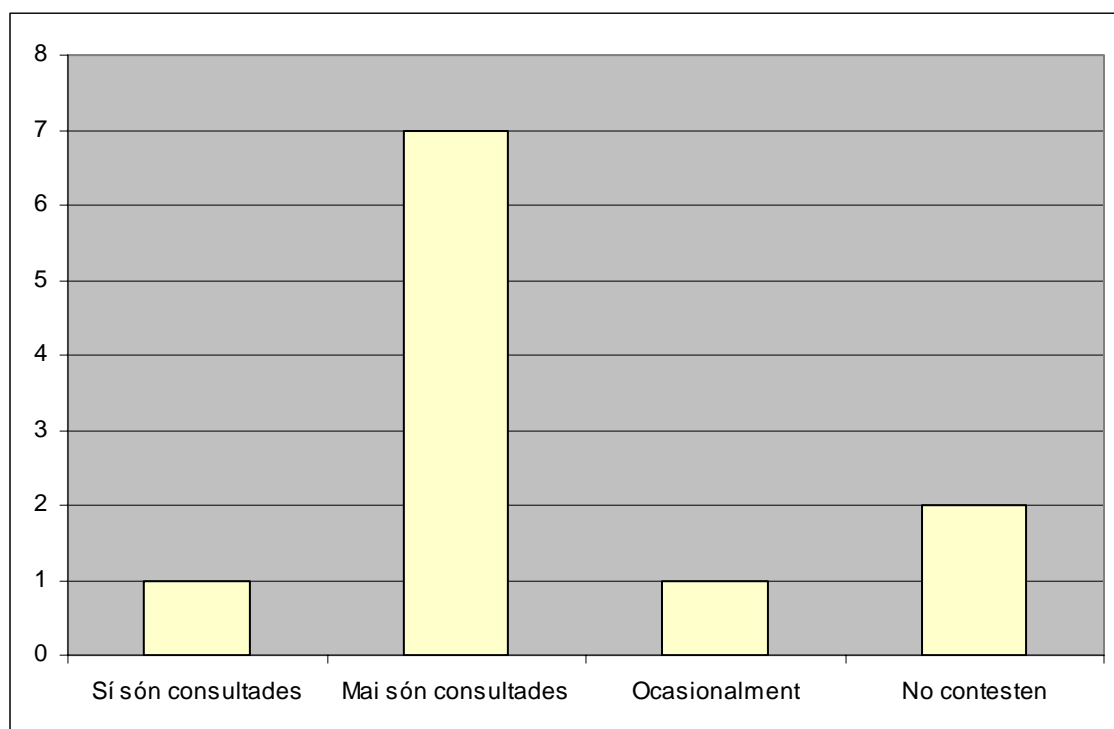
Participació dels Amics i de les Associacions d'Amics en els òrgans de gestió de les institucions museístiques

La institució museística consulta els Amics o les Associacions d'Amics de la política museològica que es portarà a terme

Associacions consultades ocasionalment	2
Associacions que no són consultades	7
Associacions que són consultades	2
Amics que tenen previst en un futur ser consultats	2
Amics que no són consultats	1
Amics que no contesten	1

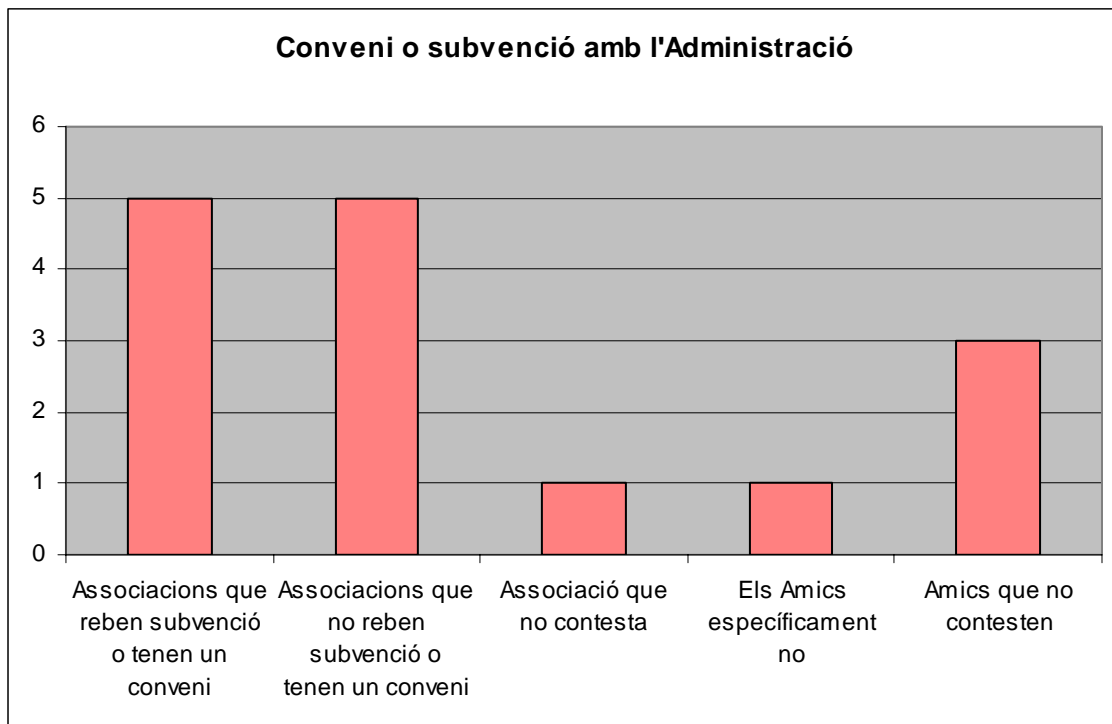
L'Administració pública titular de la institució museística consulta les Associacions d'Amics en relació a les polítiques patrimonials i museològiques de la seva titularitat:

Relació formals entre les Associacions d'Amics amb l'Administració pública en el cas que la titularitat de la institució patrimonial sigui pública

Sí hi ha relacions formals	4
No hi ha relació formals	4
No contesten	2

Amics i Associacions d'Amics que reben subvenció o tenen signats convenis d'ajuts econòmics amb l'Administració pública

Amics i Associacions d'Amics que reben ajut econòmic d'empreses privades

Associacions que reben ajut	1
Associacions que no reben ajuts	9
Associació que no contesta	1
Els Amics específicament no	2
Amics que no contesten	2

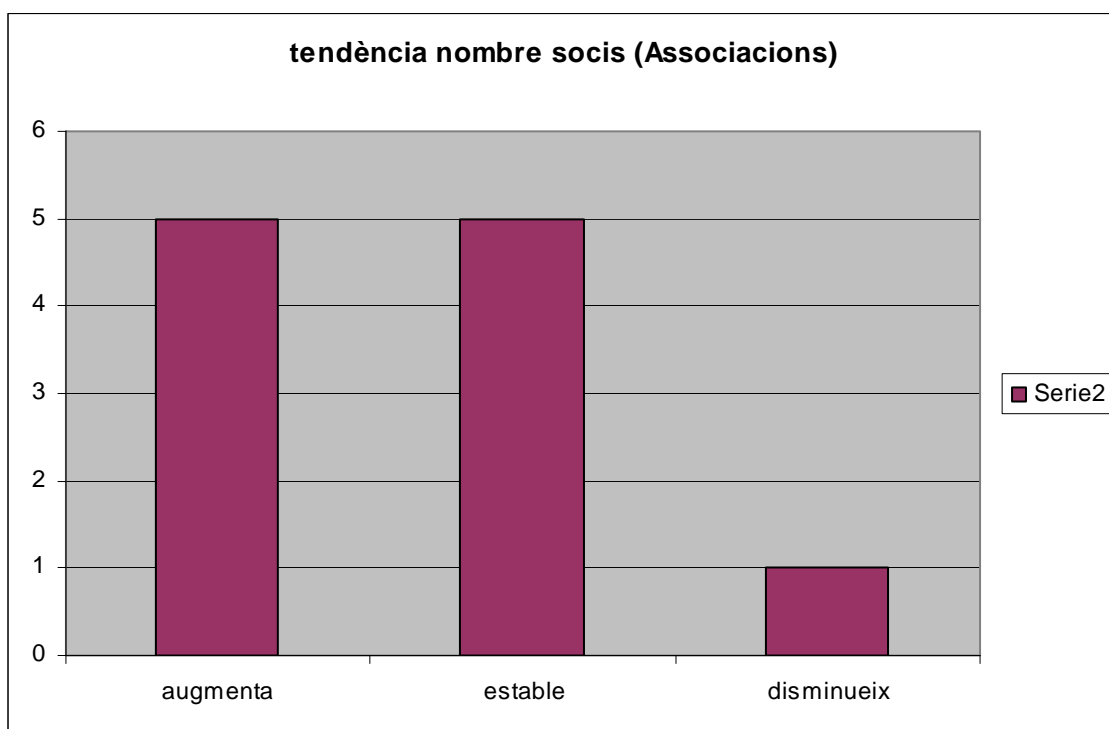
Nombre de socis a data 1 novembre 2007

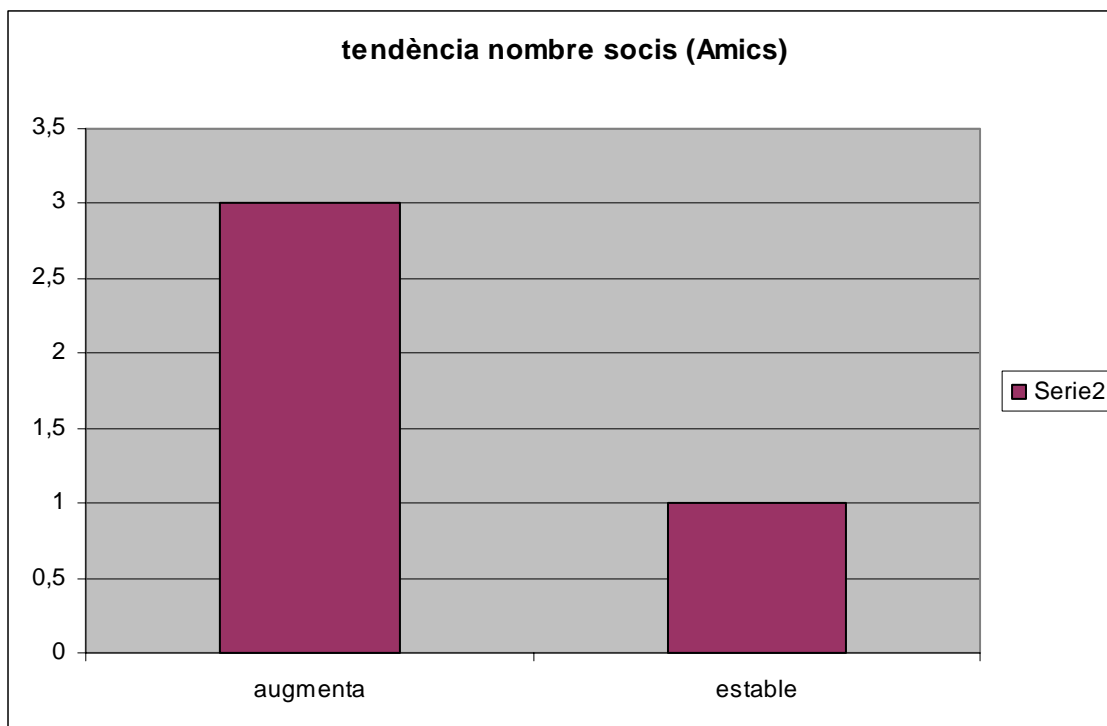
Associacions:

AAMMB	320
AMD	660
AMB	25
AMPEL	57
AAMG	314
AMC	1016
ABMVB	290
AAMAG	950
AAMCM	30
FAMNAC	1248
AMCTAIC	350

Amics:

AMB	1221
AFM	415
ACCCB (500 són honorífics)	5000
AMACBA	200

Quotes socis/es

Quotes anuals de socis/es en Associacions d'Amics fins a 300 socis/es:

ordinària o individual	12 a 30 €
reduïda	15 €
joves	10 €

Quotes anuals de socis/es en Associacions d'Amics de més de 900 socis/es:

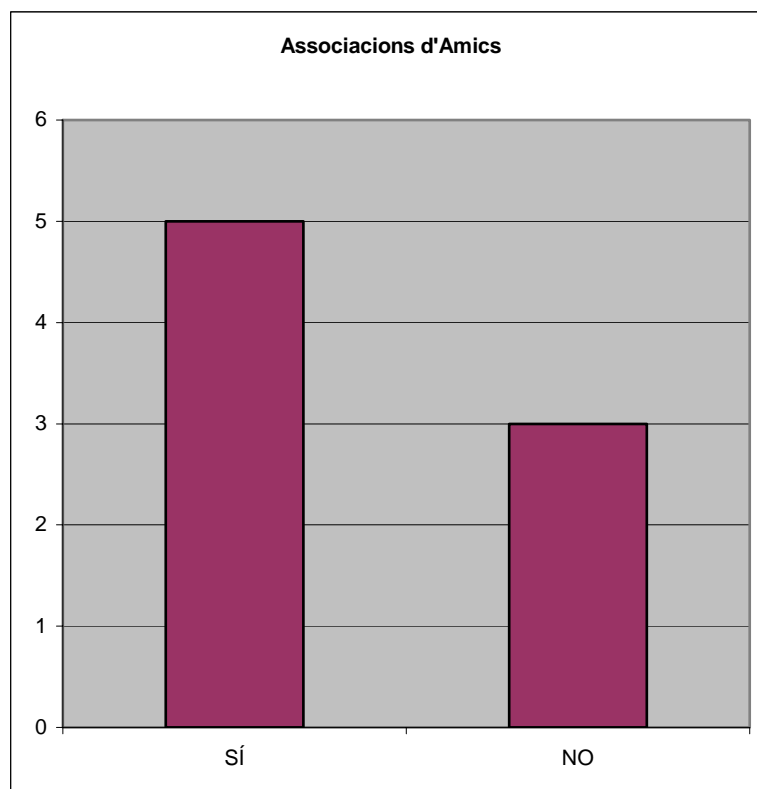
individual	22 a 120 €
familiar	60 a 175 €
estudiant o menor 26 anys	10 a 75 €
socis protectors	75 a 210 €
socis benefactors	310 a 600 €
socis corporatius	610 €
membres d'Honor	1800 €

Quotes anuals de socis/es d'Amics:

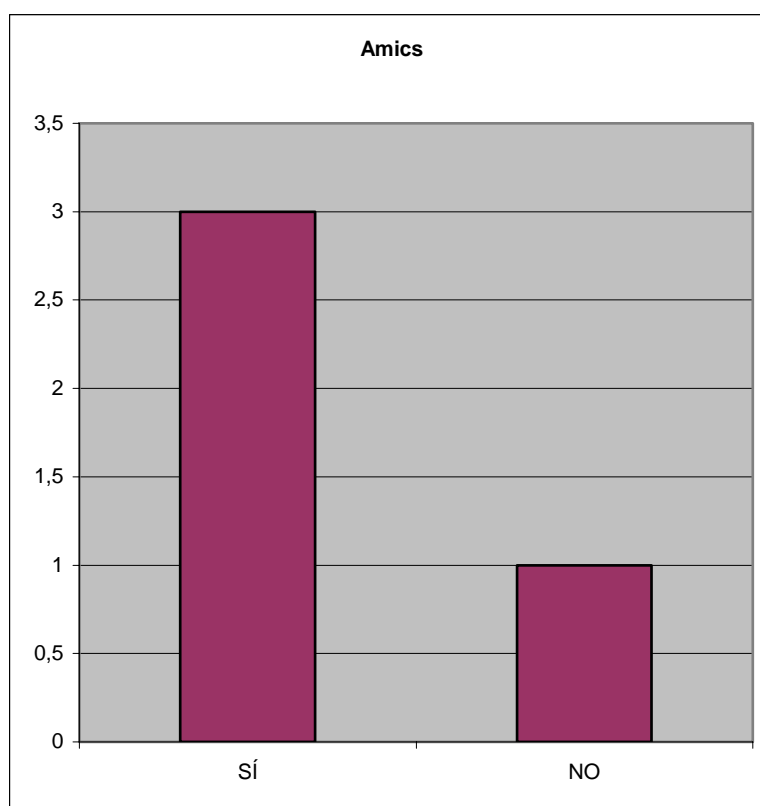
individual	10 a 35
extensió amb acompanyant	35 a 60
estudiants i menors 30 anys	25 a 35
jubilats	22
aturats	22
estudiants	22
familiar	38 a 100

Hi ha entitats o empreses sòcies

Associacions d'Amics:

Amics:

La subscripció a l'Associació d'Amics es realitza des de la mateixa institució museística:

Independent	6
L'entitat museística col·labora	5

Com es destines els ingressos per quota o patrocinis:

Associacions:

Activitats i despeses	11
Ocasionalment ajuden a finançar petites despeses de la institució	5

Amics:

Destinats a les activitats Amics	2
Destinats a la difusió de la institució i dels Amics	1
Es comptabilitzen com ingressos de la institució	1

Si destinen part dels fons de l'Associació d'Amics a la institució museística, va dirigida a...

Difusió institució museística	1
Donació llibres	1
Quaderns pedagògics	1
Restauració d'obres	1

Emprenen campanyes periòdiques de difusió i captació d'Amics:

Associacions

SI	3
NO	6
OCASIONALMENT	1

Amics:

SI	3
OCASIONALMENT	1

La captació de nous socis realitza principalment per mitjà de...

Associacions

pàgina web	1
boca-orella pels socis	8
butlletes subscripció	1

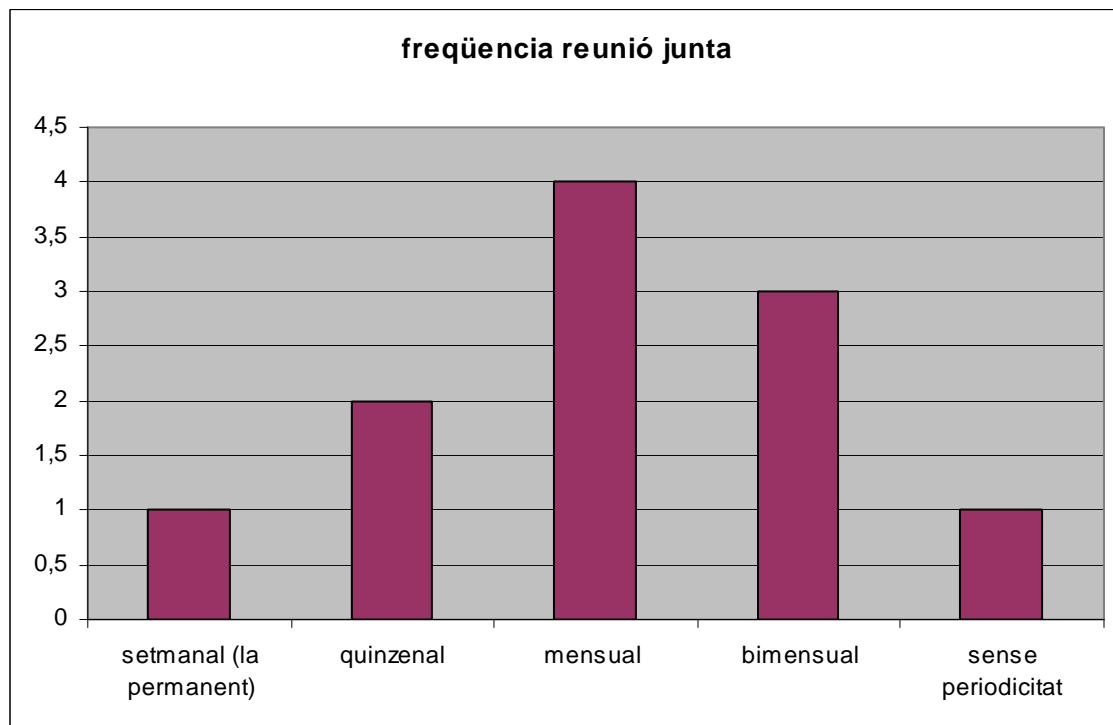
Amics

Realització campanyes de difusió pels mitjans de comunicació	1
boca-orella	1
butlletes subscripció	2
Taulell dels Amics	1

Realització de campanyes de difusió a empreses i institucions	1
---	---

El nombre de membres que componen la Junta de l'Associació d'Amics oscil·la segons el nombre de soci entre 4 a 20 membres. La mitjana de les enquestades és de 6 a 10 membres.

La freqüència de reunió de les Juntes:

Indicar la disponibilitat per part de la direcció de la institució de les instal·lacions museístiques per realització d'activitats de l'associació: les respostes ens indiquen un alt clima de disponibilitat per part dels equips gestors

Els Amics tenen preferència en les activitats de la institució? Menys una resposta, tots els Amics tenen preferència en les activitats de la institució.

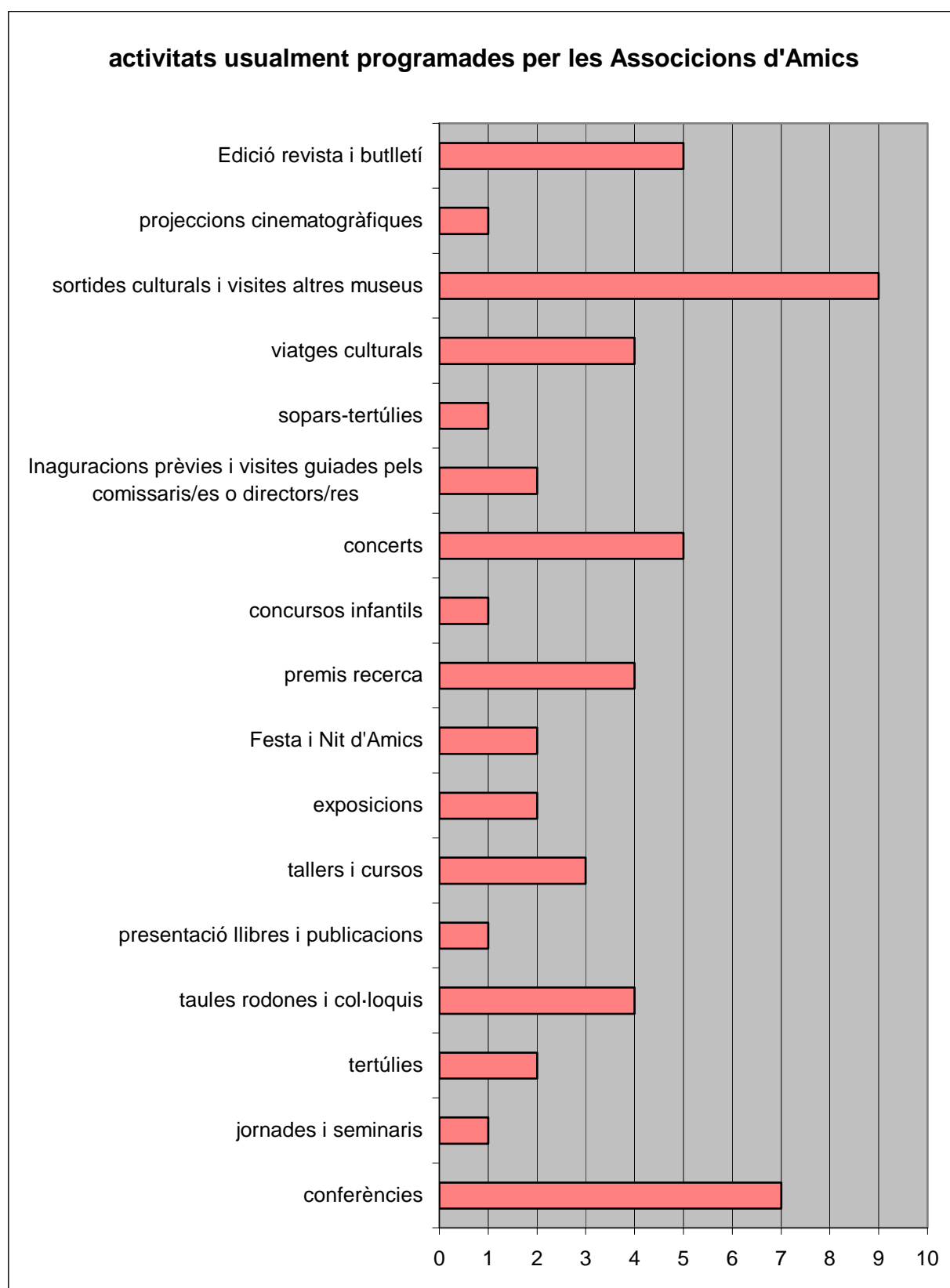
Personal remunerat en les Associacions d'Amics:

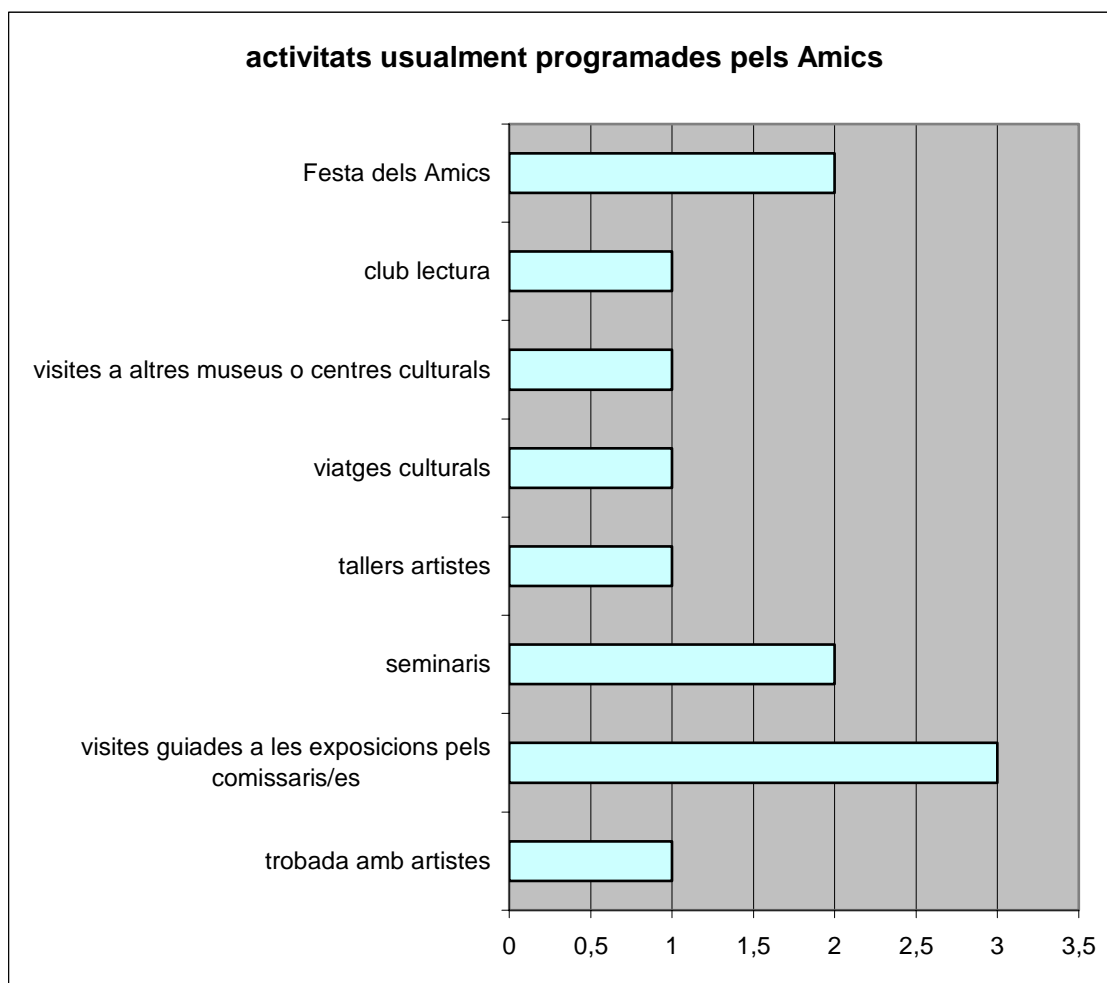
SI	5
NO	5
Es deriven part de les tasques en tècnics de la institució	1

Les tasques realitzen el personal remunerat

Administratives	2
Secretaria associació o fundació	3
Visites guiades i monitoratge	1
Atenció públic institució	2
Atenció al soci/a	2
Organització d'activitats	3

Activitats de les Associacions d'Amics enquestades programen usualment

Associacions d'Amics:

Promouen el voluntariat en tasques de la institució museística	5
Fan algun tipus donacions elements patrimonials o patrocini d'activitats de la institució museística	5
Subvencionen recerca o promouen premis en relació a la institució museística	3
Relació institucionalitzada amb la institució museística	8
Relació institucionalitzada amb l'Administració pública	2

Els Amics i les Associacions d'Amics reben

entrada gratuïta al museu associat	14
entrada gratuïta a les exposicions temporals del museu associat	5
descompte (del 15% al 50%) a les exposicions temporals del museu associat	9
descompte publicacions institució museística	10
informació activitats museu	9
entrada gratuïta a altres Museus amb conveni	7

Comunicació amb els Amics i ús TIC (només Associacions)

material informàtic propi	2
cedit o compartit amb la institució	9
tenen pàgina web independent	7
integrada amb la del museu	2
no tenen pàgina web	2

Ús de la pàgina web (només Associacions)

informació Associació	7
programació	4
activitats	5

actualització de la pàgina web (només Associacions)

diària	1
freqüent	2
poc freqüent	2
bimensual	2
trimestral	2
semestral	1

mitjans de comunicació amb els Amics

pàgina web	9
correu postal	14
correu electrònic	11
telefònic	1
butlletí	7
mitjans de comunicació	2

Conclusions dades qüestionari:

Les dades ens indiquen que l'estatus jurídic al qual s'acullen les associacions d'Amics és majoritàriament el d'associació sense ànim de lucre que si bé permet una gestió administrativa simplificada i en molts casos d'exacció fiscals, no és un atractiu per aquelles empreses o entitats que poden exercir patronatge o mecenatge. Les perspectives d'una nova llei sobre el patronatge i el mecenatge, així com l'evolució ascendent del volum econòmic de les accions de mecenatge empresarial han de fer reflexionar les associacions d'Amics sobre el seu estatus jurídic, si volen ser atractives com a objecte de patronatge i mecenatge; és a dir, constituir-se en fundació. Només una associació ens indica que rep ajuts directes d'empreses privades. Les empreses, quan s'impliquen en accions de patrocini i mecenatge, associen la seva imatge a valors positius com els que representen les associacions d'Amics. La seva implicació en les associacions i fundacions d'Amics es una possibilitat més de recurs econòmic i d'implicar la societat civil en la vida cultural i en la institució museística de la comunitat.

El patrocini i mecenatge permeten eines econòmiques per acomplir els dos principals objectius actuals de les associacions d'Amics que les dades ens proporcionen: fomentar la difusió entitat museística i del patrimoni al que estan associat i la col·laboració amb l'entitat museística. Es pot considerar que ja algunes de les associacions d'Amics reben aquests ajuts a través de les quotes per part de les empreses i entitats que estan associats com socis benefactors, tal i com el manifesten cinc de les associacions d'Amics enquestades i tres Amics. Fóra bo mantenir aquest tipus de socis, com donar les millor possibilitats de patrocini i mecenatge de les activitats que porten els Amics i les associacions d'Amics.

Les dades de l'any de creació de les associacions d'Amics és principalment la dècada dels noranta del segle XX. Són, doncs, entitats noves en el sentit que tenen encara moltes possibilitats de desenvolupament. Dues dades considerem importants: que les associacions d'Amics són majoritàriament de creació posterior a la institució museística –

només una ens indica que el seu objectiu fou crear el museu -, i en canvi, es dona un alt percentatge que la proposta de creació de l'associació d'Amics sorgeix de la comunitat. Aquesta dada manifesta que la trajectòria històrica catalana d'implicació de la societat civil en el seu patrimoni és una constant.

Les dades dels objectius de les associacions d'Amics enquestades i les que indiquen les de la FCAAM són clares: Fomentar i difondre la institució museística i del patrimoni al que estan associat amb la col·laboració dels equips gestors de la institució. En segon terme l'aportació de recursos per a projectes del museu. Destaquem un dels objectius que és minoritari tot i que està present en la pràctica de moltes de les associacions d'Amics: la democratització de la cultura. En relació a la col·laboració amb els equips gestors de les institucions museístiques, les respostes de les associacions d'Amics expressen un alt grau de col·laboració i també ens indiquen que la disponibilitat per part de la direcció de la institució de les instal·lacions museístiques per realització d'activitats de l'associació és excel·lent. Com hem indicat en el primer capítol, l'objectiu de les associacions d'Amics i dels equips directius i gestors és el mateix: un museu viu, que més enllà de les seves funcions bàsiques de conservar, investigar, comunicar i exhibir els béns museístics estigui obert a la societat. Sense la col·laboració de l'equip directiu i gestor del museu, les associacions d'Amics són fràgils; moltes associacions petites i mitjanes estan necessitades de l'ajut extern per poder desenvolupar les funcions administratives i la realització de les activitats. Aquestes mancances queden resoltes amb l'assumpció d'aquestes tasques per part dels equips tècnics del museu. Algunes de les associacions d'Amics, o bé pel seu considerable nombre d'amics o bé que assumeixen activitats com de monitoratge o tallers pedagògics resolen aquestes necessitats amb la contractació de personal, cinc d'elles ens ho indiquen.

Una dada que considerem important és la que expressen tres de les associacions d'Amics on els directors/es de la institució museística són membres de la Junta de l'Associació. Aquesta fórmula de col·laboració afavoreix la fluïdesa de la relació, la institució museística reconeix i considera la tasca dels Amics i la integra dins de la política del museu, i afavoreix una programació conjunta d'activitats. Vuit de les associacions

enquestades mantenen relacions institucionalitzades amb els equip de direcció i gestió de la institució museística, en canvi molt per sota és la institucionalització de relacions amb l'Administració pública, titular del museu.

En canvi, la participació dels Amics i de les associacions d'Amics en els òrgans de gestió de la institució museística és mínima. Només una de les associacions participa de l'òrgan de gestió, si bé, com manifesta, sense vot; quatre de les associacions són consultades i dos dels Amics tenen previst ser consultats. El grau d'implicació dels Amics en els òrgans gestors és mínim. En la mateixa tendència es troben les associacions i la relació que mantenen amb l'Administració pública quan aquesta és titular de la institució museística en relació a les polítiques patrimonials i museològiques de la seva titularitat; només dues expressen que han estat consultades i quatre tenen relacions formals establertes amb l'Administració. Aquest dèficit de participació en la gestió, encara que sigui de representació, distancia el nostre model ideal d'implicació de la comunitat en el museus, si bé podem al·legar que la participació ciutadana és a través dels seus representats polítics. El reconeixement per part de l'Administració de les associacions d'Amics és implícit donat que cinc de les associacions reben ajuts econòmics o bé tenen signats convenis. En els últims anys, les societats democràtiques de les que participem han obert nous canals de participació dels ciutadans/nes (plans comunitaris, consell ciutadans, pressupostos participatius,...); la tendència vol donar resposta a la demanda de més participació política no només circumscrita al vot periòdic. D'aquesta tendència de més participació ciutadana en l'Administració no ha quedar exclosos els museus.

Les dades sobre el nombre de socis/ies de les associacions no és representatiu de totes les associacions d'Amics a Catalunya. Com hem indicat, la tria de les associacions d'Amics enquestades es vol apropar a la diversitat. El nombre de socis/ies ens indiquen diferent mides o trams d'associacions, tot i que les més importants pel nombre de socis/ies hi són totes. Les dades ens indiquen que el nombre de soci/ies, és a dir, la vitalitat de la associació augmenta o es manté, només una disminueix i la tendència en els Amics és clarament a l'augment que ens indica l'aposta dels equips

directius i gestors per polítiques de públic que garanteixin el públic habitual dels seus museus.

Les dades sobre la captació de socis ens indica que contràriament a la tendència dels Amics a desenvolupar campanyes de difusió periòdiques, les associacions d'Amics no, confien en el boca-orella com millor estratègia. Fora bo que les associacions d'Amics consideressin que campanyes reiterades de difusió de l'Associació a través dels mitjans de comunicació o d'altres mitjans com indiquen les dades que aporten els Amics, pot suposar un increment de nous socis/ies. Un nombre important d'amics és una expressió de vitalitat de l'associació. Una dada que considerem important del grau d'activitat i vitalitat de la associació és la freqüència de reunió de les Junttes. Fora del nombre de membres que la constitueixen, la freqüència és important, el que indica un grau important d'activitat de l'associació.

Les principals activitats de les associacions d'Amics dels museus són les sortides o viatges culturals i les visites a museus. Per les dades que ens han proporcionat, els amics no són només un públic habitual d'un museu o de les institucions patrimonial a les que estan relacionats, sinó que constitueix un públic actiu dels museus d'arreu del país. Suposem que aquesta activitat satisfà una demanda de servei per part dels socis/ies. Les associacions d'Amics dels museus a Catalunya contemplan diferents vessants segons les activitats que realitzen: serveis als seus associats/des en tant que proporcionen una oferta cultural, les quals no les contemplan tradicionalment els museus. En aquesta mateixa línia, encara que sí coincideix amb activitats usals dels museus són les conferències, taules rodones, seminaris i els concerts. Daniel Solé, Subdirector de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, a la IV Trobada de la FCAAM, celebrada a Girona l'octubre de 2007, proposava

“analitzar la relació entre el preu d'adscripció a l'associació i els beneficis i serveis que et donen [...] perquè sempre analitzem des de una perspectiva altruista però també podíem mirar la associació com prestadora de serveis”.

Aquesta preferència d'activitats confirma el que alguns teòrics de la cultura i dels museus parlen quan manifesten que estem en un moment de canvi en el món cultural en general i en els museus en particular. Algunes

d'aquestes propostes consideren que els museus es convertiran, a més de les seves funcions tradicionals, en centres culturals de proximitat que programaran altres activitats més enllà de la didàctica i de divulgació de les exposicions temporals o permanents. Si volem una eficiència en oferir nous programes culturals que completin els tradicionals dels museus, caldrà la col·laboració amb la ciutadania que es poden canalitzar a través de les associacions d'amics.

L'altre vessant de les activitats són les pròpies d'altres d'associacions culturals com Nit o Festa dels Amics, tertúlies, edició de revistes i butlletins. Una dada interessant és que quatre de les onze associacions organitzen premis de recerca. Les visites guiades a les exposicions pels comissaris/ies és molt més freqüent en els Amics que en les associacions d'Amics, aquestes organitzen més Festes del Amics i menys freqüentment sortides o visites a altres museus.

Els principal beneficis que els amics, indistintament, reben de la institució museística és l'entrada gratuïta, descomptes en les publicacions i informació preferent de les activitats del museu. Set d'ells manifesten que tenen signats convenis amb altres museus per la qual cosa tenen entrada gratuïta.

Una dada que no està exposada en els quadres anteriors i que materialitza la relació de col·laboració entre les associacions d'Amics i la direcció de la institució museística és que totes elles, exceptuant AMC, la seu social és la mateixa institució museística. Aquesta relació es confirma amb que majoritàriament les associacions fan ús dels equips informàtics de la institució; però, set dels catorze amics enquestats tenen pàgina web independent que ens mostra una afirmació de la seva identitat com ens autònom. Algunes dels amics fan un ús important de la seva pàgina web, tant com a mitjà d'informació de què és l'associació com un mitjà de comunicació amb el seus socis/ies, tot i que correu postal és el principal mitjà de comunicació.

7.- Cloenda

Cada cop hi ha més espais anomenats museus que no responen a la descripció del que aquest mot representa. La diversificació i multiplicació dels museus no és només producte d'una estratègia de màrqueting que vol atreure el públic cap al museu, sinó que és el resultat d'una transformació de la societat que vivim. Com qualsevol institució social, els museus es transformaran i s'adequaran a una societat on la competència per l'atenció del públic serà cada cop més gran. Una possible estratègia davant aquest canvis és la que ens proposen Neil i Philip Kotler (2001) quan assenyalen que els museus "...necesitan una base de suscriptores y amigos, una relación sostenida con la comunidad que genere una participación y un apoyo continuos, predecibles y crecientes." El museu és més que un mercat de temps de lleure, el museu satisfà la preservació de la memòria a través del vestigi autèntic, la contemplació d'allò únic que ens remet al passat, a sensacions davant l'obra d'art o a l'experimentació personal. Aquest quelcom més fa dels museus institucions de futur.

Com podrem compaginar la gestió museística eficient i que estrictament ha de correspondre als professionals dels museus amb el dret que té el públic i la comunitat on s'inscriu la institució sobre els béns que conserva? Qualsevol resposta haurà de trobar una fórmula que canalitzi la participació del públic i de la comunitat. Nosaltres hem defensat que una fórmula la constitueix les associacions d'Amics dels Museus, dels quals

"... existe una amplia tipología de Asociaciones que se extiende desde las que simplemente apoyan la labor del museo, hasta aquellas que participan en la gestión del mismo. Este mayor o menor grado de colaboración es un buen baremo que mide, a su vez, el carácter elitista o democrático de cada Institución y, en definitiva, la proyección social del mismo." (Hernández, 2001)

Els amics dels museus són més que una forma de fidelització de públic, "són els millors amplificador dels museus" (Solé, 2007). Les societats d'Amics que les trobem en molts dels orígens dels nostres museus, les trobem adaptades als canvis i continuen estan presents als

nostres museus com Amics o com associacions d'Amics. Els museus han d'assumir en el

“...futuro pautas de seguimiento que posibiliten su encuentro con el público, puesto que ellos son también los que nos comunican el cambio cultural experimentado por la sociedad. De lo contrario, el museo se arriesga a reducir su influencia en la sociedad más joven si no es capaz de abandonar su forma actual y adaptarse a las nuevas tendencias culturales que están surgiendo en nuestra sociedad, tratando de movilizarlas a través de sus valores y motivaciones socioculturales... el museo tendrá que competir con otros mercados que ofrecen múltiples actividades lúdicas y recreativas” (Hernández, 2001)

Davant del model de museu com “centros y empresas culturales con cultura de empresa” (Jordana, 2003) on el visitant es converteix en “client”, preferim el model de museu que defensa José Luís Jordana (2003) de

“Cada vez son más los museos que tienen claro que deben estar al servicio de la sociedad, de todos los colectivos poblacionales, especialmente de aquellos colectivos sociales tradicionalmente marginados del disfrute de los bienes culturales. Museos abiertos a todos los ciudadanos y al tejido social organizado, no elitista, no clasistas, centros de atracción y aprovechamiento turístico, focos de desarrollo comunitario, centros interactivos, vivos, motivadores y participativos” (Jordana, 2003)

Aquest museu viu és l'objectiu dels Amics dels Museus. Els recursos que poden oferir en el futur dels museus les associacions d'Amics dels Museus són les que indica Carol Serventy, en el seu article en la celebració del Dia Internacional del Museus del 2003 dedicat als Amics del Museus i que nosaltres subscriuim plenament:

“Friends know their way around the local community and can match up people, ideas and money as well as influence the local press and raise local, state and government awareness.”⁷

Manuel Claver Roso

⁷ SERVENTY, CAROL *Who Are Friends?* International Museum Day 2003. [En línia] *ICOM News*, vol. 55, n. 4, 2002. ICOM.
<http://icom.museum/imd_rep2003.html> [Consulta: 12 desembre 2008]
“Els Amics coneixen els anhels de la comunitat local i poden posar en relació gent, idees i diners, com també influir en la premsa o augmentar la consciència local, estatal i governamental.”

8.- Bibliografia i webgrafia

ALONSO FERNÁNDEZ, LUIS; Museología y museografía.
Barcelona: Ediciones del Serbal, 2001
ISBN 84-7628-276-1

ALONSO FERNÁNDEZ, L.; *Museología, introducción a la teoría y práctica del museo*. Madrid: Istmo, 1993.
ISBN 84-7090-278-4

AMICS DELS MUSEUS DE CATALUNYA. *70 anys d'amics 1933-2003*. Amics dels Museus de Catalunya. 2003
DL: B- 22774-2003

ANDRESEN, MARIANNE. *The Social Role of Friends of Museums* [En línia].
ICOM News, vol. 55, n. 4. ICOM. 2002.
<http://icom.museum/imd_rep2003.html> [Consulta: 24 abril 2007]

ARDÈVOL, ELLISENDA; MUNILLA, GLÒRIA; coordinadores. *Treball final de carrera*. [En línia] Universitat Oberta de Catalunya.
< www.uoc.edu/web/cat/index.htm > [Consulta: 24 d'abril 2007]

BOSSI-COMELLI, CARLA. *"Museums and Friends"* [En línia]. ICOM News, vol. 55, n. 4. ICOM. , 2002
<http://icom.museum/imd_rep2003.html> [Consulta: 24 abril 2007]

DE VARINE-BOHAN, HUGUES. "Relaciones entre los profesionales de los museos y las sociedades de público." A: *Amigos de los Museos del Mundo. Actas del 1r Congreso Internacional*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, 1973.
ISBN B. 27.426-1973

FEDERACIÓ CATALANA D'AMICS DELS MUSEUS (FCAAM) [En línia].
<<http://www.fcaam.cat/>>
[Consulta: novembre 2007]

FEDERACION ESPAÑOLA DE AMIGOS DE LOS MUSEUOS [En línia].
<<http://www.feam.es/Inicio3.asp>>
[Consulta: abril 2007]

FEDERACIÓ MUNDIAL D'AMICS DELS MUSEUS (WFFM) [En línia].
<<http://www.museumfriends.com/>>
[Consulta;: abril 2007]

HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, FRANCISCA ; *El Museo como espacio de comunicación*. Gijón: Trea. 1998.
ISBN 84-89427-87-9

HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, FRANCISCA; *Manual de museología*. Madrid. Editorial Síntesis, 2001.
ISBN: 84-7738-224-7

INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUMS. 2003 "*Museum and Friends*"
[En línia]. <http://icom.museum/2003_contents.html>
[Consultat: 8 desembre 2007]

JORDANA LAGUNA, JOSÉ LUÍS "Visitantes, servidores, amigos y voluntarios: cuatro pilares básicos para un museo moderno, vivo, interactivo y abierto a la sociedad". A: *Cursos sobre el patrimonio histórico 5: actas de los XIII Cursos monográficos sobre el Patrimonio Histórico* (Reinosa, julio-agosto 2002); editor, José Manuel Iglesias Gil
Universidad de Cantabria. Ayuntamiento de Reinosa. Santander; 2003.
ISBN 84-8102-350-7

KOTLER, NEIL; KOTLER, PHILIP; *Estrategias y marketing de museos*.
Barcelona: Ariel, 2001.
ISBN 84-344-6627-9

MONREAL AGUSTÍ, LUIS. " Las sociedades de amigos de los museos: ensayo de definición" A: *Amigos de los Museos del Mundo. Actas del 1.er Congreso Internacional*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, 1973.
ISBN B. 27.426-1973

MAURE, MARC. A "*La nouvelle muséologie – qu'est-ce-que c'est?*",
ICOFOM, Symposium « Museum and Community II », Stavanger, Norway,
July 1995, ISS 25, INCOFOM Study Series, editat per M.R. Schärer,
alimentarium Food Museum, Vevey/Suïssa, 1996. p. 127-132

PARTHOUGH, LANADER; *Volunteering for Educational Programme*. [En línia]
ICOM News, vol. 55, n. 4. ICOM. 2002. ICOM.
<http://icom.museum/imd_rep2003.html> [Consulta: 24 abril 2007]

QUIVY, R AYMOND; CAMPENHOUDT, LUC VAN (1997). *Manual de recerca en ciències socials*.
Barcelona: Herder. 1997
ISBN 84-254-1941-7

SANTANA TALAVERA, AGUSTÍN. "Antropología del turismo cultural". A:
Patrimoni cultural. 1ra edició. Barcelona: Fundació per a la UOC. 2004
ISBN 84-9788-190-7

SERVENTY, CAROL *Who Are Friends?* International Museum Day 2003. [En línia].
ICOM News, vol. 55, n. 4, 2002. ICOM.
<http://icom.museum/imd_rep2003.html>

SOLÉ, DANIEL. Parlament inaugural. A: *IV Trobada de la Federació Catalana d'Amics dels Museus*.
Girona: 20 d'octubre de 2007.

SPIGEL, OLGA. *Amics dels Museus de Catalunya ofereix un cicle de conferències sobre cinc segles de pintura europea*, La Vanguardia, 10-03-1988, p. 49.

UNESCO. *Museum* No 176 (Vol. XLIV, n. 4, 1992) *Los Amigos de los museos: una fuerza de 650 000 voluntarios*. ISSN 02504979 [En línia].

<http://portal.unesco.org/culture/es/ev.phpURL_ID=2309&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>

[Consulta: abril 2007]

Articles i ponències de les ACTES DE LA WORLD FEDERATION OF FRIENDS OF MUSEUMS:

Amigos de los Museos del Mundo. Actas del 1.º Congreso Internacional. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, 1973.
ISBN B. 27.426-1973

WORLD FEDERATION OF FRIENDS OF MUSEUMS. El museo como foco cultural en la ciudad: VII Congreso Internacional de los Amigos de los Museos (Córdoba). Madrid: Amigo de los Museos, 1990.
ISBN 84-606-0544-2

WORLD FEDERATION OF FRIENDS OF MUSEUMS. Proceedings of the VIIIth International Congress of the World Federation of Friends of Museums. Treviso (Itàlia), 1993

WORLD FEDERATION OF FRIENDS OF MUSEUMS. XI Congreso Internacional de los Amigos de los Museos. Buenos Aires, Argentina. 2003
ISBN 987-20763-0-8

WORLD FEDERATION OF FRIENDS OF MUSEUMS. Museos y amigos: frente a nuevas realidades. XII Congreso Internacional de los Amigos de los Museos. Sevilla. Madrid: Federación Española de Amigos de los Museos, 2005.
ISBN

ANNEX 1

Amics i associacions d'amics enquestats/des:

Associacions d'Amics:

- Amics dels Museus de Catalunya
www.amicsdelsmuseus.org

- Fundació d'Amics del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC)
<http://www.mnac.es/>

- Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica d'Arqueologia Industrial de Catalunya (mNACTEC)
www.amctaic.org

- Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona
www.aammb.cat/

- Amics del Museu d'Art de Girona
www.amicsmda.org/

- Amics dels Museus de Banyoles
www.banyolescultura.net/amics.htm

- Associació d'Amics del Museu de Gavà
www.amicsmuseugava.elportaldegava.cat

- Associació d'Amics de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú.
www.victorbalaguer-bmb.org/amics.htm

- Amics dels Museus i del Patrimoni d'Esplugues de Llobregat
www.museucantinture.org

- Amics dels Museus Dalí
www.salvador-dali.org/serveis/amics_museus/

- Associació Amics del Museu Comarcal de Manresa
Museu@ajmanresa.org

Amics:

- Amics del Museu de Badalona
www.museubdn.es

- Amics del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA)
<http://www.macba.es>

- Amics del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB)
www.cccb.org

- Amics de la Fundació Joan Miró
www.bcn.fjmiro.cat

Federació Mundial d'Amics dels Museus (WFFM)
<http://www.museumfriends.com/>

Federación Española Amigos de los Museos
<http://www.feam.es>

Federació Catalana Amics dels Museus de Catalunya
<http://www.fcaam.cat/>

Federación Española Amigos de los Museos

Girona:

Amics del Museu d'Art de Girona
www.amicsmda.org

Amics dels Museus Dalí
www.dali-estate.org

Barcelona:

Amics dels Museus de Catalunya
www.amicsdelsmuseus.org

Amigos Museo Barbier Mueller de Arte Precolombino
www.barbier-mueller.ch

Fundació d'Amics del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC)
www.amtaic.org

Fundación Francisco Godia
www.fundacionfgodia.org

Amigos del Museo Militar de Montjuic
www.castillomontjuic.com

Fundació d'Amics del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC)
<http://www.mnac.es/>

Amics dels Museus d'Osona

ANNEX 2

Federació Catalana Amics dels Museus de Catalunya (FCAAM)

<http://www.fcaam.cat/>

AMCTAIC

Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica
i d'Arqueologia Industrial de Catalunya

www.amctaic.org

AMICS MUSEU BARBIER MULLER

Associació d'Amics del Museu Barbier Muller d'Art Precolombí

www.barbier-mueller.ch

AMICS DEL MNAC

Fundació Amics del MNAC

www.mnac.es

AAMG

Associació d'Amics el Museu de Gavà

www.terra.es/personal6/amicsmuseumgava/

AMT

Associació d'Amics del Museu de Terrassa

www.terrassa.org/museu

Amics dels Museus de Catalunya

www.amicsdelsmuseus.org

AMMM

Associació Amics del Museu Municipal Les Maleses

AAMCNB

Associació d'Amics del Museu de Ciències Naturals de Barcelona

amicsmuseucienciesnaturals@bcn.cat www.bcn.cat/museuciencies

AAMMB

Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona

www.museumaritimbarcelona.org

MCCB

Museu Arxiu de Montblanc i Comarca

www.mccb.es

Fundació Durancamps-Casas

www.durancamps.org

CDMT

Centre de Documentació i Museu Tèxtil

www.cdmt.es

Museu de la Xocolata
www.museudelaxocolata.com

AAMAG
Associació d'amics del Museu d'Art de Girona
www.amicsmda.org

FUNDACIÓ PALAU
www.fundaciopalau.net

Associació d'Amics de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer
<http://www.victorbalaguer-bmb.org/>

ANNEX 3

Qüestionari

Nom de l'Associació o Fundació d'Amics:	
Nom Museu o institucions patrimonials a la que estan associats:	
Adreça de l'Associació	
Població	
Adreça electrònica	
Telèfon	

Estatut jurídic de l'associació.	
Segons els seus estatuts quin estatut jurídic té l'associació?:	
associació sense ànim de lucre	
associacions d'utilitat pública	
Fundació	
Any de creació de l'Associació?	
L'Associació d'Amics és anterior o posterior a la institució museística?	
Si és anterior: el grup fundador de l'associació d'amics formava part d'algun altre tipus d' associació cultural, excursionista,...?	
Si és anterior: precisar si va participar en la creació del museu i de quina manera.	
L'associació o fundació dóna continuïtat a algun tipus de patronatge anterior?	
L'associació o fundació és una proposta de la institució museística o una organització sorgida dins la comunitat	

on s'inscriu la institució museística?	
objectius dels amics	
Segons els seus estatuts quina és la finalitat i objectius de l'associació o fundació?	
Els amics estan associats a un única institució patrimonial o museu, o bé més d'una? Si és així, especificar a quins estan associats?	
Estan associats o mantenen algun tipus de relació, participen o reben informació de la Federació Mundial d'Amics dels Museus, de la Federació Espanyola d'Amics dels Museus o de la Federació Catalana d'Amics dels Museus?	
relació amb el patrimoni, amb els gestors de la institució i amb l'administració pública	
Amb relació amb la institució que donen suport. Quin tipus de relació mantenen?	
Els Amics participen dels òrgans de gestió de la institució?	
La institució museística consulta els amics de la política museològica que es portarà a terme?	
Hi ha establerts contactes formalitzats amb l'administració pública en el cas que la titularitat de la institució patrimonial sigui pública?	
L'administració pública titular de la institució museística consulta els amics en relació a les polítiques patrimonials i museològiques de la seva titularitat.	
Reben algun tipus de patrocini, subvenció o tenen signat convenis d'ajuda econòmica amb l'administració pública?	
Reben algun tipus de patrocini, subvenció o tenen signat convenis d'ajuda econòmica amb empreses privades?	
organització interna	
Nombre actual de socis.	
Quina és la tendència en el nombre de socis: augmenta o disminueix?	
Quantitat de les quotes?	
Hi ha entitats o empreses en els amics? Abonen la mateixa quota?	

Hi ha diferent tipus de quotes de socis? Especificar de quin tipus (familiar, empresa, estudiant,...).	
La subscripció als amics es realitza des de la institució museística, col·labora la institució o és independent d'ella?	
Els ingressos per quota es destinen a l'associació o fundació per finançar les seves activitats; o es destinada en part a la institució museística?	
Si destinen part dels fons dels Amics al museu: especificar per a quines activitats	
Emprenen campanyes periòdiques de difusió i captació d'amics?	
La captació de nous socis és principalment per mitjà de...	
Quants membres participen en la Junta dels Amics?	
Freqüència de reunió de la Junta?	
Tenen una seu. La seu és la mateixa que la institució a la qual estan associades?	
Indicar la disponibilitat per part de la direcció de la institució de les instal·lacions museístiques per realització d'activitats de l'associació.	
Els Amics tenen preferència en les activitats de la institució? Especificar quina.	
Hi ha personal remunerat per l'associació d'amics?	
Si hi ha personal remunerat, especificar les tasques que realitzen.	
Activitats:	
Organitzen activitats per difondre la institució o els seus projectes museístics a la que estan associats?	
Quin tipus d'activitats realitzen: conferències, concerts, cursos, visites educatives escoles, ... i quantes realitzen al cap d'un mes o any?	
Aquestes activitats són finançades pels amics o reben ajust de patrocini privat, públic o de la mateixa institució museística?	
La programació d'activitats és editada? És mensual, és anual?	

Promouen el voluntariat d'amics en la realització de projectes de la institució (monitoratge, tallers pedagògics,...)? Directa o indirecta (patrocini)?	
Fan algun tipus donacions elements patrimonials o patrocini d'activitats de la institució museística?	
Subvencionen recerca o promouen premis en relació a la institució museística?	
Hi ha algun tipus de reconeixement de la institució museística de la associació o fundació?	
Hi ha algun tipus de reconeixement de l'administració pública de la associació o fundació?	
Els amics gaudeixen d'entrada gratuïta al museu o disminució de la quota?	
Entrada gratuïta a exposicions temporals o a qualsevol acte de pagament de la institució museística?	
Descompte en les publicacions o catàlegs de la institució museística?	
Els amics reben prioritàriament informació de les activitats de la institució museística?	
Els amics gaudeixen descompte o entrada gratuïta en les visites a altres museus o institucions culturals?	
Comunicació amb els associats i ús tecnologies de la informació i de la comunicació:	
Tenen material informàtic propi o fan ús del de la institució?	
Quin és el mitjà de comunicació amb els seus socis: correu postal, correu electrònic, anuncis premsa escrita o en pàgina web.	
Editen un butlletí informatiu imprès? Periodicitat?	
Tenen pàgina web independent o integrada a la institució?	
Especificar l'ús de la pàgina web.	
Freqüència d'actualització de la pàgina i els continguts.	
Què voleu destacar o afegir un comentari?	

CODIGO ETICO PARA LOS AMIGOS Y VOLUNTARIOS DE LOS MUSEOS

< <http://www.museumfriends.com/codeofethics.asp> >

El objetivo del "Código Ético para los Amigos y Voluntarios de los Museos", adoptado a la unanimidad por la Federación Mundial de Amigos de los Museos en ocasión del 9º Congreso celebrado en Oaxaca, México, en 1996, es proporcionar a todos los miembros una guía orientada a afianzar los lazos entre los Amigos/voluntarios y profesionales del museo.

En el código se describen los principios fundamentales que todos los miembros deben respetar en la consecución de las finalidades de la asociación a la que pertenecen. La autoridad y credibilidad de una organización es evaluada, entre otras cosas, teniendo en cuenta de los comportamientos adoptados por cada afiliado, ya sea un sujeto colectivo o individual, en las relaciones con la sociedad y sus distintas partes.

Al momento de adherir a la organización, los miembros de la FMAM se comprometen en atenerse al Código de la FMAM.

Introducción

Los amigos y voluntarios de museos persiguen nobles objetivos de desarrollo cultural. Ponen a la disposición de los museos su apoyo, sus conocimientos, su experiencia y su talento. De este modo, contribuyen tanto al desarrollo de los museos como al de la museología. Su compromiso es la expresión de una solidaridad voluntaria para confirmar su papel de ciudadanos en la sociedad.

Siendo miembros de la comunidad museal, situados en el centro mismo del público de los museos, los amigos y voluntarios constituyen interlocutores privilegiados, calificados para representar los intereses de los usuarios, para el mayor beneficio de las instituciones museales.

Por otra parte, la posición de amigos y voluntarios de museos, implica obligaciones hacia la institución con la cual se declaran solidarios y cuyo nombre representan. Acuerdan, con este fin, cumplir con un cierto número de requisitos para asegurar una colaboración fructífera.

Es importante que la institución, por su parte, reconozca el valor de su contribución y favorezca su ejercicio, puesto que una colaboración plenamente productiva depende de la calidad de sus relaciones.

A través de este Código, los amigos y voluntarios de museos establecen los principios que inspiran su colaboración y expresan sus expectativas hacia las instituciones en las que sirven.

Sección 1: Definiciones

Amigo, voluntario

Se llaman "amigos de los museos" aquellas personas que contribuyen, de cualquier manera, en el apoyo a los museos, en su desarrollo y en su difusión. Actúan de

manera voluntaria y no remunerada. Su apoyo es moral, financiero, o consiste en trabajo voluntario y experiencia. Los benefactores, los donadores, los voluntarios, los integrantes del Consejo de Administración y los miembros son considerados como amigos de museos.

Asociación

La palabra "asociación" abarca todas las formas de organización que agrupan los amigos y voluntarios de las instituciones museales y estructuran sus actividades. Legalmente constituidas o no, esas asociaciones, sociedades o comités solamente pueden operar con el reconocimiento oficial de parte de la institución museal involucrada.

Museo, institución museal, institución

En este texto, los términos "museo, institución museal, institución" son sinónimos. Designan a un museo de acuerdo a la definición que les reconoce el Consejo Internacional de Museos (ICOM), es decir que se trata de una institución permanente, sin fines de lucro, administrada para el bien común y accesible al público, que conserva, estudia y expone objetos y especímenes con valor educativo y cultural, incluyendo obras de arte, material científico, animado o inanimado, histórico y técnico.

Los términos "museo, institución museal, institución" incluyen a toda institución que presenta algunas o todas las características de un museo, entre otros los ecomuseos, centros de interpretación, centros de exposición, sitios y edificios con valor patrimonial, jardines botánicos, bibliotecas, jardines zoológicos acuarios y otros establecimientos de tipo museológico.

Sección 2: Estado y Mandato

2.1 Socios

Los amigos y voluntarios llevan a cabo sus actividades de manera abierta y con un espíritu de colaboración hacia la institución en donde obran.

2.2 Apoyo

Los amigos y voluntarios de una institución museal se comprometen a apoyar, sus actividades con generosidad y entusiasmo.

2.3 Respeto de la misión del museo

Las metas fijadas, el marco en el cual operan y los programas que adopten deben desarrollarse con la participación y aprobación de las autoridades de la institución museal y de acuerdo con su misión.

2.4 Satisfacción

Los amigos y voluntarios no esperan ninguna ventaja pecuniaria u otra, fuera de la satisfacción de contribuir en el mantenimiento y desarrollo de la institución a la que pertenecen y al público que sirven.

Sección 3: Funcionamiento

3.1 Organización

Con el fin de fomentar una sociedad provechosa además de la continuidad en la relación con su institución, se recomienda que se organicen dentro de un marco

estructurado tal como una asociación.

3.2 Vínculo Funcional

Para garantizar un enlace permanente y directo con la institución museal, es preciso que amigos y voluntarios puedan contar con un vínculo funcional con ella. Para este fin, la institución debe designar a un representante de la dirección frente a la asociación, amigos y voluntarios haciendo lo mismo con ésta.

3.3 Planes de acción y convenios

Es deseable que los amigos y voluntarios, junto con la institución, desarrollen planes de acción y acuerdos que definan los términos sobre los cuales basan su sociedad con la Institución.

Sección 4: Deberes

4.1 Normas y reglamentos

Los amigos y voluntarios de museos deben reconocer la necesidad de respetar las normas y los reglamentos vigentes en la Institución.

4.2 Lealtad

En las acciones que llevan a cabo, los amigos y voluntarios deben mostrar su lealtad hacia la institución a la cual apoyan, así como hacia su asociación.

4.3 Confidencialidad

Deben respetar la confidencialidad de la información que podrán tener acerca del manejo de la institución, de sus actividades y de sus proyectos futuros o aún sin anunciar; lo mismo se aplica a su propia asociación.

4.4 Conflictos de intereses

Es cuestión de honor para ellos evitar conflictos de intereses y apegarse al reglamento establecido por la institución y su propia asociación.

4.5 Donativos y adquisiciones

Cuando amigos y voluntarios donan una obra de arte, un objeto o un espécimen de colección, deben hacer todo lo posible para asegurarse de su origen y de su autenticidad. A este respecto, deben apegarse al reglamento del museo.

4.6 Aprobación de la institución

Los donativos realizados por los amigos y voluntarios a la institución, deben hacerse con la plena aprobación de esta última y respetando su política de adquisición. Se recomienda que la institución dé a conocer previamente que obras, objetos o especímenes de colección desea adquirir.

4.7 Financiamiento

Los amigos y voluntarios deben coordinar sus actividades de financiamiento con aquellas llevadas a cabo por la institución.

4.8 Medios de comunicación

En sus relaciones con los medios, los amigos y voluntarios deben actuar bajo el acuerdo de los servicios competentes de la institución.

4.9 Seguridad

Deben respetar las normas de salud y de seguridad de la institución y procurar

proscribir sin reserva toda la intervención que amenazaría su aplicación.

Sección 5: Áreas de Operación

5.1 Áreas de Intervención

Las áreas de intervención de los amigos y voluntarios son diversas. Son diseñadas en función del carácter específico de cada institución, de su misión, de sus metas individuales, así como los programas que ofrece.

5.2 Áreas de intervención reservadas

Cuando actúan en las áreas de intervención reservadas a los miembros del personal permanente de la institución, entre otras, las relacionadas con la conservación, la investigación y con la difusión, los amigos y voluntarios deben actuar únicamente con la aprobación del personal competente. Deben respetar las obligaciones a las que está sujeto el personal permanente.

5.3 Evitar la duplicación de tareas

Los amigos y voluntarios pueden encontrar en los campos de intervención no reservados al personal permanente, un terreno privilegiado en donde ejercer sus iniciativas. Deben cuidar que sus actividades no dupliquen las responsabilidades.

5.4 Descripción de tareas

Como regla general, en todas las tareas que se les solicite, se aconseja que los amigos y voluntarios actúen sobre la base de una definición de tareas y su modo de ejecución.

Sección 6: Expectativas sobre la Institución

6.1 Reconocimiento

Los amigos y voluntarios esperan del museo y de su personal que su empeño y su contribución sean reconocidos, alentados y valorados, tanto en el interior como en el exterior de la institución.

6.2 Apoyo

La institución museal debe fomentar la formación de asociaciones de amigos y voluntarios y apoyar a sus proyectos. Con este fin puede poner a su disposición los recursos necesarios para alcanzar las metas comunes de la institución y de la asociación.

6.3 Armonía

En sus relaciones con los amigos y voluntarios, el museo debe alentar una relación armoniosa con la asociación, enfatizando un sentido de solidaridad y de pertenencia.

6.4 Información

Para asegurar que los amigos y voluntarios operen en terrenos aceptables, la institución debe asegurar que se les informe plenamente acerca de su misión, de sus objetivos a corto y largo plazo, de sus proyectos futuros, de sus programas y de sus políticas administrativas.

6.5 Capacitación

Para garantizar una calidad máxima en las contribuciones de los amigos y voluntarios, el museo debe dar capacitación en áreas en las cuales se les pide ayuda. El museo debe animarlos a participar en talleres, seminarios y conferencias para aumentar sus conocimientos.

Sección 7: Vida Asociativa

7.1 Afiliación

Los amigos y voluntarios deben enfocarse en mantener y aumentar la membresía de su asociación.

7.2 Principios democráticos

Dentro de la asociación, los amigos y voluntarios deben respetar los principios democráticos para asegurar la representación equitativa de los puntos de vista compartidos por el conjunto de los afiliados.

7.3 Compartir

Las asociaciones de amigos y voluntarios deben comprometerse a colaborar entre sí, a compartir su experiencia y sus conocimientos.

7.4 Colaboración con las asociaciones de museos y de profesionales

Los amigos y voluntarios deben colaborar con las diversas asociaciones de museos y las asociaciones de profesionales de museos, particularmente en aquellas actividades que se consideren apropiadas para su participación.

7.5 Colaboración entre asociaciones de amigos y voluntarios

Para ampliar los efectos benéficos de su compromiso voluntario y resaltar la amplitud del apoyo del público hacia los museos, las asociaciones locales de amigos o voluntarios deben aportar su ayuda a las actividades de organizaciones que actúen a nivel regional o nacional.

7.6 Actividades internacionales

A nivel internacional, los amigos y voluntarios apoyan a la Federación Mundial de Amigos de Museos (FMAM/WFFM) y al Consejo Internacional de Museos (ICOM) del cual la Federación es contraparte.

Comentario

En este Código Ético los artículos se interpretan unos en relación con los otros. El carácter general de uno puede infringir en el carácter general de los otros. Por ejemplo, las reglas generales relativas a la confidencialidad y a los conflictos de intereses mencionados en los artículos 4.3 y 4.4 se aplican a los artículos 4.5 y 4.6 respecto a los donativos y adquisiciones, aunque no sea mencionado explícitamente.

Este Código Ético fue adoptado por la Federación Mundial de Amigos de Museos en su IX Congreso Internacional llevado a cabo en Oaxaca, México, del 21 al 25 de octubre de 1996. Constituye un marco general de aplicación; cada federación y cada asociación son invitadas a referirse a él para redactar sus propios códigos éticos, en conformidad con las necesidades específicas de cada una.

Agradecimientos

La Federación Mundial de Amigos de Museos agradece la contribución, en la realización de este Código Ético para los amigos y voluntarios de museos, al Ministerio de Cultura y Comunicaciones del Gobierno de Québec, al Comité de Deontología del Reagrupamiento Quebequense de Amigos y Voluntarios de Museos, a la Federación Canadiense de Amigos de Museos, a la Federación Mexicana de Asociaciones de Amigos de los Museos, a los miembros del Comité Ético de la FMAM, así como todas aquellas personas quienes han participado, de cerca o de lejos, en su elaboración.

Presidente FMAM - Carla Bossi-Comelli

Presidente Comité Ético, FMAM - Louis Dussault